

نماز

پیشخوان شماره ۳۵

در کلام حضرت آیت الله خامنه ای

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فهرست

- ۷/ اهمیت نماز جمعه در حراست از انقلاب اسلامی
- ۱۳/ زیاد کردن زمینه‌ی تقوا در میان مردم با نماز جمعه
- ۱۹/ حصول ذکر و حضور دائمی با خداوند، فقط به برکت نماز
- ۲۳/ وظایف افراد نسبت به نماز
- ۲۷/ مهمترین نشانه‌های حقگزاری نماز
- ۳۱/ سه خصوصیت عمده نماز، در تهذیب نفس
- ۳۵/ نماز صبح در مساجد اقامه شود
- ۳۹/ نماز برترین و کارآمدترین وسیله برای تأمین نیاز به رابطه‌ی معنوی با خداوند
- ۴۵/ نماز گزاردن، اصلی‌ترین ادب دینداری و آشکارترین نشانه‌ی ایمان
- ۴۹/ نماز جمعه را مأمن و ملجأ دل و جان خود بدانید
- ۵۷/ همگانی شدن نماز در کیفیت‌ی شایسته
- ۶۱/ نماز سوزاننده‌ی ریشه کبر و تفاخر و جبروت موهوم
- ۶۵/ نماز، نابترین و کاملترین نمونه و وسیله‌ی ذکر
- ۷۱/ برپایی خیمه دین با نماز
- ۷۵/ مواظب باشیم جسم نماز از روح نماز خالی نماند
- ۸۳/ دسترسی آسان به مسجد، نیاز ضروری مؤمنان، جوانان و نوجوانان
- ۸۷/ تکرار نماز، فرصت و نعمتی که آدمی را از غفلت میرهاند

«معرفت‌تان را بالا ببرید. عزیزان من! سقف معرفت خودتان را، سایت‌های سیاسی و اوراق روزنامه‌ها و پرسه‌زدن در سایت‌های گوناگون قرار ندهید؛ سقف معرفت شما اینها نیست... سطح معرفت دینی بالا برود؛ این یکی از کارهاست که حتماً لازم است. به نظر من آن کاری که مهم است انجام بگیرد، مطالعات اسلامی است.»

(بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی ۱۳۹۱/۰۵/۱۶)

اشاره

فراتر رفتن از اخبار و هیاهوهای رسانه‌ای روزمره و داشتن برنامه و سیر مطالعات دینی و اجتماعی از جمله توصیه‌ها و تأکیدات همیشگی رهبر معظم انقلاب اسلامی در طول سالیان متمادی بوده است.

از جمله عرصه‌هایی که می‌تواند در مسیر مطالعات اسلامی افراد گوناگون به خصوص فعالین فرهنگی - اجتماعی و ... مورد توجه و استفاده قرار گیرد اندیشه‌های مقام معظم رهبری بوده و اصلی‌ترین مجرای ظهور و بروز این افکار نیز بیانات معظم‌له می‌باشد. پایگاه اطلاع رسانی KHAMENEI.IR پیش از این در جهت نیل به این مهم و زمینه‌سازی مناسب جهت آشنایی مناسب اقشار گوناگون با ابعاد مختلف این اندیشه‌ها، محصول «پیشخوان» را ارائه داده بود. پیشخوان مبتنی بر فهرست بیانات پایه و اصلی رهبری در یک موضوع بود که هر یک از بیانات مربوط به موضوع نیز دارای نمایه‌ی موضوعی خاص خود بود که هم‌اکنون نیز آرشیو این موضوعات در صفحه‌ی پیشخوان این پایگاه قابل دسترسی است.

اینک در جهت تکمیل این حرکت مطالعاتی، جزوات موضوعی پیشخوان جهت دریافت و مطالعه‌ی مخاطبان آماده شده است. گفتنی است «جزوات پیشخوان» در قالب PDF آماده شده و شامل بیانات مختص به هر موضوع به صورت مجزا و مشخص می‌باشد.

اهمیت نماز جمعه در حراست از انقلاب اسلامی

- نماز جمعه، مرکز هدایت عمومی کشور
- ائمه جمعه پایگاههای هدایت و رهبری مردم در سرتاسر کشور
- تأسیس نمازهای جمعه، از بزرگترین کارهای امام(ره)
- وابستگی معنویت انقلاب به دستگاه نمازهای جمعه
- کارهایی که باید امامت جمعه انجام دهد
- امام جمعه عهده دار جمع کردن حداکثری مردم
- امر به تقوا سخت ترین کار ائمه جمعه
- جمهوری اسلامی مبلغ اسلام در حوزه عمل
- عوامل محقق کننده مسئولیت ائمه جمعه
- شرط مفید بودن سیاسی ائمه جمعه
- روش برخورد در اختلاف نظرهای سیاسی
- لزوم حمایت و پشتیبانی از دولت

اهمیت نماز جمعه در حراست از انقلاب اسلامی

نماز جمعه، مرکز هدایت عمومی کشور

در این نظام، مجموعه و صحنه‌ی عظیمی پُر از مردم را تصور کنید. اگر در وسط این تشکیلات، مرکز هدایت عمومی - یعنی دستگاه رهبری - را فرض کنیم، آن پایگاهها و مراکز نزدیک به ذهن و گوش و جسم مردم در سرتاسر کشور، نمازهای جمعه است. یعنی نمازهای جمعه در هر جایی از نقاط کشور، بهر و بخشی از کار دستگاه رهبری این کشور را انجام میدهند، مردم را توجیه میکنند، به استقامت در راه وادار مینمایند، از اشتباهات دور نگه میدارند، ذهن مردم را با معارف لازم آشنا میکنند، دشمنان را نسبت به نفوذ در اذهان مردم مأیوس میکنند، از این که دشمن بتواند روی مردم اثر سوء بگذارد، مانع میشوند و مردم را به حرکت و تلاش در مجموعه‌ی کلی نظام وادار میکنند. وقتی نظام مردمی است، همه‌ی مردم باید حرکت کنند، تا نظام راه بیفتد؛ والا اگر عده‌یی از مردم حرکت نکردند، حرکت نظام، گُند خواهد شد.

اُئمه جمعه پایگاههای هدایت و رهبری مردم در سرتاسر کشور

چه کسانی در همه‌ی کشور، مردم را به حرکت دایمی وامیدارند؟ ائمه‌ی جمعه. مسؤولان انقلاب در سرتاسر کشور، ائمه‌ی جمعه‌اند. پایگاههای هدایت و رهبری مردم در سرتاسر کشور، ائمه‌ی جمعه‌اند. سنگرهای دفاع معنوی در مقابل دشمنان در سطح جامعه، ائمه‌ی جمعه‌اند. این، اهمیت ائمه‌ی جمعه است. اگر امامت جمعه و این دستگاه و نمازهای جمعه، از انقلاب گرفته بشود، یقیناً لطمه‌یی سخت به انقلاب خواهد خورد.

تأسیس نمازهای جمعه، از بزرگترین کارهای امام(ره)

یکی از بزرگترین کارهای امام بزرگوارمان (رضوان الله تعالی علیه)، همین ایجاد و تأسیس نمازهای جمعه بود. نماز جمعه را ایشان به این ملت دادند. سالهای متمادی بود که ما از نماز جمعه محروم بودیم، یا آن را نداشتیم. در جاهایی هم که خیلی بندرت پیدا میشد، آن تأثیری را که نماز جمعه میتواند در حکومت اسلامی داشته باشد، قهراً نداشت. در جاهایی هم اصلاً افراد ناجوری بودند که محل بحث نیست. این، مسأله‌ی نماز جمعه است.

وابستگی معنویت انقلاب به دستگاه نمازهای جمعه

آیا امام جمعه در قبال این امر عظیم و مهم، مسؤولیتی دارد یا ندارد؟ اگر فرض کنیم این پایگاهها و سنگرهایی که در سرتاسر کشور، برای حفظ و هدایت درست انقلاب، به آنها چشم امید دوخته شده است، درست کار نکرد و لنگی و اشکالات سیاسی و - خدای نکرده - اشکالات اخلاقی داشت، چه چیزی حاصل خواهد شد؟ چه کار باید کرد؟ همه‌ی معنویت انقلاب را تقریباً به دستگاه امامت جمعه و نمازهای جمعه وصل بدانید؛ آن وقت ببینید که چه قدر مسؤولیت ائمه‌ی جمعه زیاد میشود و بالا میرود.

کارهایی که باید امامت جمعه انجام دهد

پس، امامت جمعه فقط این نیست که ما نمازی میخوانیم و منبری هم میرویم. منصب امامت جمعه، مثل پیشنمازی در مسجدها و منبر رفتن - که امری رایج و بسیار مستحسن و خوب است و این قدر هم مسؤولیت ندارد - نیست. کسی که در شهری به امامت جمعه منصوب میشود، باید بداند که به چه سمتی منصوب شده است. به اداره‌ی پایگاهی منصوب شده است که باید در آن جا، مجمع دلها و ذهنها و عواطف و ارواح مردم باشد. باید این کار را انجام بدهد و از عهده‌ی این کار برآید.

امام جمعه عهده دار جمع کردن حداکثری مردم

اگر امام جمعه طوری عمل نکند، یا طوری حرف بزند، یا نرسیدن به کار را به گونه‌ی بی از خودش نشان بدهد که در این جایی که باید محور و مرکز باشد، مردم کمی اجتماع نکنند، او مورد سؤال است که چرا مردم، این جا نیستند؟ امام جمعه نباید بیاید شکایت کند که مردم نمی‌آیند. امام جمعه باید جواب بدهد که اگر مردم نمی‌آیند، چرا نمی‌آیند؟

البته خیلی راحت است که ما تقصیر را به گردن امری خارج از محدوده‌ی کار خودمان بیندازیم و بگوییم: چون مردم کمبود دارند، گوشت نیست، تخم‌مرغ نیست، به نماز جمعه نمی‌آیند. این، کار خیلی راحت و جواب آسانی است؛ اما جواب غیرصحیحی است و هیچ مستدل نیست. مردم در موارد خاصی که همین تخم‌مرغ هم کم است، سبزی خوردن هم گران است، میبینید که با انگیزه می‌آیند.

در همان جا، اگر شما یک منبری معروفِ جذابی را دعوت کردید، میبینید همان مردمی که به خاطر کمبود تخم‌مرغ و سایر کالاها، به نماز ما نمی‌آمدند، حالا برای این منبری آمده‌اند. چه شد؟ این آقا، با خودش تخم‌مرغ یا سبزی ارزان آورده بود؟! پس مسأله، جای دیگر است.

وظیفه‌ی جمع کردن مردم، به عهده‌ی منِ امام جمعه است. باید ببینم چه‌طوری میشود مردم را در این جا جمع کرد. البته نه جمع کردن با تهدید و تطمیع - که در کار ائمه‌ی جمعه بحمدالله وجود ندارد - بلکه جمع کردن از روی جذب، انجذاب، با مطلب خوب، با عمل خوب و با نفس گرمی که از معنویت و تقوا برمیخیزد.

🕌 امر به تقوا سخت‌ترین کار ائمه جمعه

به نظر من، یکی از مشکل‌ترین کارهایی که به عهده‌ی ما ائمه‌ی جمعه گذاشته شده، امر به تقواست. این کار، برای کسی که خودش در آن حد از تقوا نباشد که بخواهد مردم را به تقوا امر کند، و آدمی که وقتی میخواهد امر به تقوا کند، ناگهان احساس کند که مصداق آیه‌ی شریفه‌ی: «أتأمرون الناس بالبرّ و تنسون انفسکم»^۱ قرار گرفته، خیلی سخت است.

🕌 جمهوری اسلامی مبلغ اسلام در حوزه عمل

آیا ما میخواهیم که این دین، کلمه‌ی «لا اله الا الله» و نظام اسلامی، در دنیا مایه‌ی غبطه‌ی انسانها باشد یا نه؟ اگر نمیخواهیم، پس چرا مبلغیم؟ برویم مشغول بقالی و کاسبی بشویم! ما که لباس تبلیغ را به تنمان کرده‌ایم، هدفمان «کلمة الله هی العلیا»^۲ است؛ یعنی میخواهیم کلمه‌ی خدا را برترین و بالاترین قرار بدهیم. در طول زندگی‌مان، این کار را از راه منبر و گفتن بلد بودیم و انجام دادیم. حالا هم امام جمعه هستیم و در نظام و حکومت اسلامی و جمهوری اسلامی زندگی میکنیم که خود این به تنهایی، به‌قدر میلیونها بار گفتن و صدها سال تبلیغ در سطح بالا قیمت دارد؛ چون جمهوری اسلامی، عمل و تحقق خارجی است و تأثیرش قابل مقایسه با گفتن نیست. این، میتواند مبلغ اسلام باشد.

🕌 عوامل محقق‌کننده مسئولیت ائمه جمعه

اگر میخواهیم که حکومت و نظام و جامعه‌ی اسلامی، برای ملتهای مستضعف عالم، مایه‌ی غبطه و «لتکونوا شهداء»^۳ و وسیله‌ی رغبت و تشویق و جذب باشد، باید مشکل را علاج کنیم و آن مقداری که در سطح ما و به عهده‌ی ماست، آن را انجام بدهیم. حالا به مسؤولیتهای دیگر و آن کس که دو یا سه مسؤولیت دارد، کاری ندارم؛ فعلاً امام جمعه - من حیث هو امام جمعه - را عرض میکنم.

در مورد امام جمعه، این کار در صورتی تحقق پیدا میکند که او خود را برای آن، علماً و عملاً با کفایت کند و آگاهیهای لازم را برای ایجاد و انتقال معرفت به مردم کسب کند و تقوا و ورع را رعایت نماید و به آنچه که میگوید، عمل کند. به همین خاطر است که کار آقایان، کار بسیار مهمی است. با برادران

۱. بقره: ۴۴

۲. توبه : ۴۰

۳. بقره: ۱۴۳

دبیرخانه هم این موضوع صحبت شده است که آقایان ائمه‌ی جمعه در همان محل امامت جمعه‌شان، واقعاً برای همان کار مصروف بشوند؛ چون این کار، کار خیلی مهمی است. ائمه‌ی جمعه، خودشان را قدری برای نماز و برای آن خطبه‌ها و برای تعلیم مردم آماده کنند؛ در شهر حضور روحانی داشته باشند؛ در اجتماعات دینی مردم شرکت کنند و هدایت مردم را به عهده بگیرند. خلاصه، به این نماز جمعه برسند، تا این که نماز جمعه بتواند - آن چنان که از آن انتظار هست - مفید واقع بشود.

🕌 شرط مفیدبودن سیاسی ائمه جمعه

ما قدری بیش از آن مقداری که میخواستیم صحبت بکنیم، صحبت کردیم. البته جلسه‌ی آقایان، برای من خیلی شیرین و پُر جاذبه است. خیلی حرفها هم هست که گفتنش لازم است و ان شاء الله آقایان گویندگان خواهند فرمود. خود شما هم که بحمد الله واقفید. من دیگر عرایضم را تمام میکنم. فقط این جمله را هم اضافه بکنم که از لحاظ سیاسی، آن وقتی میتوانید مفید باشید که مجتمع باشید و متفرق نگردید. یعنی مجموعه‌ی ائمه‌ی جمعه، یک جهت و یک حرکت داشته باشند. آن جهت هم باید فارغ از این خط و خطبازی و گروه‌بندی و جناح‌بندیهای موجود جامعه باشد. اینها باید فوق این حرفها باشد. اصلاً نباید اسیر این چیزها بشوید. آن وقت ما میتوانیم مجموعه‌ی ائمه‌ی جمعه را یک جریان سیاسی بدون اختلاف بدانیم که وقتی چنین جمعی تشکیل شد، نگوئیم ببینیم فلان کسان مثلاً جریانشان آن طوری است؛ فلان کسان جریانشان این طوری است. نه، همه یک جریان و یک حرکت داشته باشند. نباید گفت که آن آقا متعلق به فلان جریان است، این آقا هم متعلق به جریان دیگر است. به نظر من، این طور درست نیست. اصلاً مافوق جریانها، اصولی هست که باید مورد نظر باشد و رعایت گردد. در بقیه‌ی امور هم هرچه اختلاف نظر باشد، اشکال ندارد. اصل انقلاب و اسلام و حمایت از دولت و جهت‌گیریهای اصولی، بایستی مشترک باشد. همه باید روی این، نظر بدهند. در بقیه‌ی امور هم هر کس که سلیقه و نظری دارد، نظر خودش را داشته باشد؛ ولی نباید موجب اختلاف بشود.

🕌 روش برخورد در اختلاف نظرهای سیاسی

همان طور که امام(ره) مکرر میفرمودند، مثل اختلافات طلبگی باید عمل کرد. یعنی دو نفر طلبه و هم‌مباحثه، سر مسأله‌ی جنجال و بحث دارند؛ ولی در حقیقت با هم دوستند و مشکلی با یکدیگر ندارند. دو نفر رفیق، از دوران طلبگی تا دوران اجتهادشان، سر مسأله‌ی بحث میکنند. این، در فلان مسأله‌ی اصولی، عقیده‌ی پیدا میکنند؛ او هم عقیده‌ی دیگری پیدا میکند. فرض کنید در بحث ترتب، با هم مباحثه میکنند. این آقا، نظر «آخوند» را قبول کرده؛ آن یکی، نظر فلان شخص را قبول میکند. بزرگ هم که میشوند، هر دو نفر نظراتشان را دارند و با یکدیگر رفیق هم هستند. اختلاف نظرهای سیاسی، باید همین طور باشد.

لزوم حمایت و پشتیبانی از دولت

آن چیزهایی که مشترک است، مسایل اصلی و حیاتی روز است که بخصوص به مسأله‌ی حمایت و پشتیبانی از دولت اشاره کردم. اصلاً به سرانجام رسیدن انقلاب، به این متوقف است. در مورد همه‌ی دولت‌ها، این نکته صادق است و در مورد این دولت - که در رأسش، شخصیتی مثل آقای هاشمی رفسنجانی قرار گرفته است - نیز صادق است. انصافاً وضع ایشان، اظهارمن‌الشمس است و فایده‌ی ایشان برای انقلاب و اسلام، برای همه واضح و روشن می‌باشد. حمایت از این دولت، مضاعفاً واجب و لازم است. مبادا خدای نکرده ائمه‌ی جمعه تحت تأثیر حرف این و آنی قرار بگیرند که گاهی چرندی، اتهام بی‌ربطی و یا مطلب‌واهی و بیاساسی را مطرح میکنند. حالا اگر یک نفر در یک جلسه‌ی خصوصی حرفی را می‌زند، بحث دیگری است؛ اما امام جمعه نباید این حرف‌ها را قبول بکند، تا در حرف‌ها و اعمال و منش او واضح بشود. این‌طور چیزها را رعایت نکنید. این، همان وحدت طریق و راه و جهت است. بقیه‌ی امور هم اختلاف بود، باشد؛ «اختلاف امتی رحمة»^۴. ما از این که سر بعضی از جزئیات، بین آقایان اختلاف هم باشد، هیچ نگرانی نداریم.

زیاد کردن زمینه‌ی تقوا در میان مردم با نماز جمعه

تقوا ضروری‌ترین نیاز جامعه و فرد

تقوا شرط توفیق در هر راه

تقوای بیشتر برای ایفای مسئولیت بزرگتر

مصادیق بی‌تقوایی در جمهوری اسلامی

تقوا عامل جذب برکات الهی

نقش ویژه نمازهای جمعه در موفقیت‌های ملت ایران

اهمیت اسلام به نماز جمعه در روایات

لزوم بخش اذان ظهر و شب در همه مساجد

لزوم قدردانی نماز جمعه توسط مردم و ائمه جمعه

زیاد کردن زمینه‌ی تقوا در میان مردم با نماز جمعه *

تقوا ضروری‌ترین نیاز جامعه و فرد

همه‌ی برادران و خواهران عزیز نمازگزار را به رعایت تقوا توصیه و دعوت می‌کنم. امروز فکر کردم که در خطبه‌ی اول، کدام مطلب از مطالب اسلامی و دینی ما از همه مهمتر و فوریت‌تر است که آن را مطرح بکنم؛ دیدم که مسأله‌ی تقوا از همه چیز مهمتر است. در تمام مراحل زندگی یک جامعه و یک فرد، تقوا از ضروری‌ترین نیازهاست و در تمام دوران - دوران مبارزه و پیروزی، هنگام جهاد، هنگام سازندگی و در مراحل مختلف - برای جامعه‌ی دینی و ملت مسلمان، تقوا ضروری است. امروز که ما بعد از دوازده سال از پیروزی، تجربه‌های بارزشی در اختیار داریم، راه را تا حدود زیادی شناخته‌ایم، هدفها را در قالب مشخص و معینی تصویر کرده‌ایم و به سمت آن حرکت می‌کنیم، شاید بشود گفت که بیشتر از همیشه، به تقوا احتیاج داریم.

تقوا شرط توفیق در هر راه

تقوا چیست و چگونه میشود در ابعاد مختلف زندگی، باتقوا بود؟ تقوا، عبارت از اجتناب و پرهیز از خطا و گناه و اشتباه و آلودگی و ناپاکی و انحراف از راه و پیروی از هوسها، و دل سپردن به خط مستقیم تکلیف و وظیفه.

در میدانهای مختلف، همه باید باتقوا باشند، تا موفق بشوند. تقوا، شرط توفیق در هر راهی است؛ مخصوص دین هم نیست؛ منتها تقوای دینی، روشن و واضح و شیرین و خوش عاقبت است. از یک کودک و نوجوان که مشغول تحصیل و درس خواندن است، تا یک خانم کدبانوی خانه،

تا هر انسانی که در محیطی به شغل و به کاری اشتغال دارد، هر کدام از اینها باید تقوا داشته باشند، تا بتوانند راه را درست بروند و به مقصود برسند. یک نوجوان، بدون تقوای خاص محیط و وضعیت شغلی و کاری خود، نمیتواند به هدف درس خواندن برسد. باید از اشتباه و هوس و بازیگوشی و سرگرمی به کارهایی که او را از فعالیت خودش باز میدارد، اجتناب بکند. این، تقوای اوست. یک زن در داخل خانه و یک مرد در محیط کار نیز همینطورند.

یک مؤمن که میخواهد راه خدا را بپیماید و در صراط مستقیم حق حرکت بکند، باید باتقوا باشد، تا بتواند رضای الهی را کسب کند، از نورانیت الهی استفاده نماید، به مراحل عالی معنویت برسد و به حاکمیت دین خدا دست پیدا بکند. تقوا، برای فردی که در راه دین و ایمان حرکت میکند، یعنی رعایت کردن تکلیف دینی و دل ندادن به هوسها و شهوات و منحرف نشدن از راه خدا. شما در هر جا که هستید، هر شغلی که دارید، هر مسؤولیتی که برعهده گرفته‌اید، هر شأنی از شؤون اجتماعی را که دارا هستید، در درجه‌ی اول باید همتتان این باشد که رضای خدا را تحصیل کنید و وظیفه‌ی الهی را انجام بدهید. این، تقواست. این که درصدد انجام تکلیف باشید و از انحراف و بیراه رفتن پرهیز بکنید، همان تقواست. اگر این احساس در شما پیدا شد و این همت و تلاش را کردید، اولین قدم را که برداشتید، خدای متعال برای قدم دوم به شما کمک خواهد کرد.

🔗 تقوای بیشتر برای ایفای مسئولیت بزرگتر

هرچه مسؤولیت ما بالاتر باشد، تقوای بیشتری لازم داریم. در میدان جهاد هم تقواست که انسان را پیروز میکند. در میدان مبارزه‌ی با استکبار هم که شما ملت سالها بودید و مثل این روزها در سال ۵۷ به پیروزی رسیدید، تقوا شما را پیروز کرد؛ تقوای آن رهبر که جز به امر الهی و تکلیف شرعی، به هیچ چیز دیگری نیندیشید، و تقوای شما آحاد ملت که برای خاطر خدا، از هوسها و منافع شخصی خود گذشتید. یادتان است که آن روزها چه‌طور همه دل در گرو هدفی مقدس داشتند؛ کسی از خود یادش نبود، کسی به فکر مال‌اندوزی نبود، کسی به فکر زیاد کردن ثروت نبود، کسی به فکر شغل و مقام نبود، کسی به فکر جلو افتادن از دیگران نبود؛ هر کسی احساس میکرد تکلیف شرعی و اسلامی و انقلابیش چیست، آن را انجام میداد. امروز هم همین کار را باید بکنیم.

🔗 مصادیق بی‌تقوایی در جمهوری اسلامی

اگر امروز در جامعه‌ی ما، کسانی به فکر سوءاستفاده باشند؛ به جای رفاه ملت، رفاه خودشان را در نظر بگیرند و بی‌اعتنا به منافع ملت باشند، بی‌تقوایی کرده‌اند. کسانی که در میان مردم

مسئولیت‌های بزرگی بر دوش دارند، اگر وقت و عمر خودشان را در غیر راه انقلاب و مسؤولیت انقلابی‌ایی که برعهده‌شان است، مصرف نکنند، بی‌تقوایی کرده‌اند. دل‌سپردن به هوسها و لذت‌های آنی زندگی و پیروی از آنها، در وقتی که با پیمودن هدف‌های والا و بلند منافات دارد، بی‌تقوایی است؛ همان چیزی است که یک ملت را به زانو درمی‌آورد، و تقوا آن چیزی است که یک ملت را سربلند میکند. ما به تقوا احتیاج داریم.

تقوا عامل جذب برکات الهی

برادران و خواهران! تقواست که لطف و رحمت خدا را به شما متوجه میکند. تقوا و پرهیزگاری و جدیت در راه خداست که برکات الهی را جلب میکند؛ «ولو ان اهل القرى امنوا و اتقوا لفتحنا عليهم برکات من السماء و الارض»^۱. تقوا، شما را در مقابل استکبار و قدرتهای ظالم پیروز میکند. تقوا، پیام شما را در ذایقه‌ی ملت‌های مظلوم شیرین میکند. تا حالا هم هر چه پیروزی و پیشرفت بوده است، ناشی از تقوای باتقواها و پرهیزگاران بوده است. هر چه میزان تقوای ملت ما از لحاظ کیفیت و کمیت افراد باتقوا بالاتر برود، پیروزی و موفقیت ما سریعتر و زودتر خواهد بود. لذا در نمازهای جمعه، خطبای جمعه موظفند که هر هفته مردم را به تقوا دعوت کنند؛ چون این حرف، کهنه‌شدنی نیست.

نقش ویژه نمازهای جمعه در موفقیت‌های ملت ایران

امیرالمؤمنین (علیه‌الصلاة والسلام) در خطبه‌ی اول نماز، غالباً درباره‌ی تقوا و توصیه‌ی به تقوا حرف می‌زدند. به همین مناسبت، من چند جمله‌ی راجع به نماز جمعه‌ها بگویم. ملت ایران، نماز جمعه نداشت و از این نعمت محروم بود؛ انقلاب به او نماز جمعه داد. در طول این دوازده سال، نمازهای جمعه نقش بسیار بزرگی در پیشرفتهای و موفقیت‌های این ملت و این کشور ایفا کرده‌اند و سهم بسزایی در بسیج نیروها و سازندگی و هدایت سیاسی و دینی مردم داشته‌اند.

اهمیت اسلام به نماز جمعه در روایات

اسلام برای نماز جمعه، خیلی اهمیت قایل است و من امروز فکر کردم بعضی از روایاتی را که در باب نماز جمعه هست، بخوانم، تا ببینید چه قدر این مراسم هفتگی مهم است. از قول پیامبر خدا (صلی‌الله‌علیه‌واله) نقل شده که فرمود: «من کان یؤمن بالله و الیوم الآخر فعليه بالجمعه یوم الجمعة»^۲. یعنی هر کس که ایمان دارد، در روز جمعه نباید نماز جمعه را فراموش کند. از امام باقر (علیه‌السلام) روایت شده است که فرمود: «والله لقد بلغنی ان اصحاب النبی (صلی‌الله‌علیه‌واله) کانوا یتجهزون للجمعه یوم الخمیس»^۳. یعنی اصحاب پیامبر، در روز

۱. اعراف : ۹۶

۲. بحارالانوار، ج ۲۰، ص ۱۲۶

۳. الاصول من الکافی، ج ۳، ص ۴۱۵

پنجشنبه خودشان را برای فردا آماده میکردند، تا به نماز جمعه بروند. در یک روایت دیگر دارد که امیرالمؤمنین (ع) فرمودند: روز پنجشنبه دارویی نخورید که شما را در بستر بیندازد، تا مبدا نماز جمعه‌ی فردا از دستتان برود.

درباره‌ی احترام به نماز جمعه، از امام صادق (علیه‌الصلاة والسلام) روایت است: «لیتزیّن احدکم یوم الجمعة»^۴؛ روز جمعه، خود را زینت کنید. «یغتسل و یتطیب و یسرح لحيته»^۵؛ غسل کنید، عطر بزنید و سر و صورت خود را مرتب نمایید. «یلبس انظف ثیابه»^۶؛ تمیزترین لباسهاتان را بپوشید و به نماز جمعه بروید.

در روایت دیگر دارد که ملائکه‌ی الهی میایستند و میبینند که چه کسی زودتر وارد مصلا شد و همین‌طور مینویسند: نفر اول، نفر دوم، نفر سوم، نفر پنجم، نفر صدم؛ تا وقتی که امام جمعه بلند میشود خطبه را بخواند. یعنی هرچه میتوانید، زودتر در نماز جمعه حاضر شوید.

در یک روایت دارد که امام مسلمین، زندانیانی را که به خاطر قرض به زندان افتاده‌اند، روز جمعه یا روز عید، به نماز جمعه یا به نماز عید بیاورد و محافظ هم برایشان بگذارد و وقتی که نماز را تمام کردند، آنها را به زندانشان برگرداند؛ یعنی حتی زندانی هم از نماز جمعه محروم نماند.

در یک روایت دارد که «لو یعلم امتی ما لهم فیها»^۷؛ اگر مردم منافع این سه چیز را میدانستند، «لیضربوا علیها بالسهم»^۸، بر سر آن با هم منازعه میکردند. آن سه چیز، عبارت از اذان و زود رفتن به نماز جمعه و قرار گرفتن در صف اول است، که ممکن است صف اول جهاد یا صف اول نماز جمعه باشد.

🌟 لزوم پخش اذان ظهر و شب در همه مساجد

چندی پیش، من راجع به اذان سفارش کردم و البته گفتم که صبحها با بلندگو در همه‌جا اذان نگویند، تا مردم از خواب بیدار نشوند. مثل این‌که بعضی از مؤمنین، این قسمت دومش را بیشتر از قسمت اول گوش کردند! آنچه که مقصود ما بود، این بود که در سحرها، هر جایی یک بلندگو صدا نکند؛ ولی معنایش این نبود که به هنگام سحر، صدای اذان در شهری مثل تهران به گوش نرسد! نه، در جایی مثل تهران، اقلأ در چند مسجد از مساجد مهم، خوب است که با بلندگو اذان پخش بشود؛ حتی اذان صبح. در شهرهای کوچک هم به فراخور وسعت آن شهر، میبایست اذان صبح در چندجا پخش بشود. اما در ظهر و شب اذان بگویند؛ هم اذان بلندگو، هم جلوی مساجد، هم داخل مساجد و هم در خیابانها، تا مردم به اذان گفتن عادت کنند.

در یک روایت فرمود: «من ترک الجمعة ثلاثا تهاونا طبع الله علی قلبه»^۹. هر کس سه جمعه پشت سر هم، از روی بیاعتنایی نماز جمعه را ترک کند - اگر کسی کاری داشته باشد، آن مورد

۷. بحارالانوار، ج ۸۶، ص ۱۹۷

۸. همان

۹. وسائل‌الشیعه، ج ۵، ص ۶

۴. بحارالانوار، ج ۸۶، ص ۳۵۲

۵. همان

۶. همان

بحث نیست - خداوند بر قلب او مهر میزند.

لزوم قدردانی نماز جمعه توسط مردم و ائمه جمعه

مردم و خود ائمه‌ی محترم جمعه، نماز جمعه را در همه جای کشور قدر بدانند؛ نماز را با توجه، با خضوع، با ذکر و با دعا بجا بیاورند؛ و آنچه را که برای مردم لازم است، در خطبه‌ی اول و دوم بگویند. خطبه‌ی اول و دوم را هرچه هم بتوانند مختصرتر بکنند، بهتر است. البته سنگ بنای خطبه‌های طولانی را خود ما در همین نماز جمعه‌ی تهران گذاشتیم و تقصیر آن به گردن کس دیگری نیست! اما حالا عرض میکنم که خطبه‌ها را کوتاه کنند، تا مردم به کارهایشان برسند. علاوه‌ی بر نماز جمعه، مردم نمازهای دیگر را هم در مساجد اجتماع کنند و بخوانند. مساجد را آباد کنید. اینها به حرکت انقلابی و بزرگ شما برکت خواهد داد و نماز جمعه، زمینه‌ی تقوا را در میان مردم زیاد خواهد کرد.

حصول ذکر و حضور دایمی با خداوند، فقط به برکت نماز

تشکیل مجمع اقامه نماز ضروری ترین کار

نماز رکن اصلی دین

نماز وسیله مستحکم ارتباط با خدا

حفظ اولویت نماز در هر حال و شرایطی

لزوم رفع کوتاهی ها در معرفی نماز در کشور

استفاده از هنر برای معرفی نماز به همگان

پیش‌بینی جایگاه‌های مناسب نماز در مراکز عمومی

حصول ذکر و حضور دایمی با خداوند، فقط به برکت نماز*

تشکیل مجمع اقامه نماز ضروری ترین کار

تشکیل مجمعی از صاحب نظران برای «اقامه نماز»، یکی از شایسته ترین و ضروری ترین کارهایی است که باید در جمهوری اسلامی صورت می گرفت. زیرا برپا داشتن نماز، نخستین ثمره و نشانه‌ی حکومت صالحان است. و در رتبه‌ی بعد از آن است که نوبت به «زکات» به مثابه‌ی تنظیم مالی جامعه و ریشه کن کردن فقر، و نیز امر به معروف و نهی از منکر یعنی سوق دادن به نیکی ها و باز داشتن از بدیها می رسد. «الذین ان مکناهم فی الارض اقاموا الصلوه و اتوا الزکوه و امروا بالمعروف و نهوا عن المنکر...» اقامه‌ی نماز فقط این نیست که صالحان، خود نماز بگذارند. این چیزی نیست که بر تشکیل حکومت الهی متوقف باشد، بلکه باید این ستون دین در جامعه، به پا داشته شود و همه کس با رازها و اشاره‌های آن آشنا و از برکات آن برخوردار گردند، درخشش معنویت و صفای ذکر الهی، همه‌ی آفاق جامعه را روشن و مصفا کند و تن‌ها و جانها با هم به نماز بشتابند و در پناه آن طمانینه و استحکام یابند.

نماز رکن اصلی دین

نماز، رکن اصلی دین است و باید اصلی ترین جایگاه را در زندگی مردم داشته باشد. حیات طیبه‌ی انسان در سایه‌ی حاکمیت دین خدا، وقتی حاصل خواهد شد که انسانها دل خود را با یاد خدا زنده نگهدارند و به کمک آن بتوانند با همه‌ی جاذبه‌های شر و فساد مبارزه کنند و همه‌ی بتها را بشکنند و دست تطاول همه‌ی شیطانهای درونی و برونی را از وجود خود قطع کنند. این

ذکر و حضور دایمی فقط به برکت نماز حاصل می‌شود؛ و نماز در حقیقت، پشتوانه‌ی مستحکم و ذخیره‌ی تمام نشدنی در مبارزه‌ی است که آدمی با شیطان نفس خود که او را به پستی و زبونی می‌کشد، و شیطانهای قدرت که با زر و زور، او را وادار به ذلت و تسلیم می‌کنند، همیشه و در همه حال دارد.

نماز وسیله مستحکم ارتباط با خدا

هیچ وسیله‌ی مستحکم تر و دایمی‌تر از نماز برای ارتباط میان انسان با خدا نیست. مبتدی ترین انسانها رابطه‌ی خود با خدا را به وسیله‌ی نماز آغاز می‌کنند. برجسته‌ترین اولیای خدا نیز بهشت خلوت انس خود با محبوب را در نماز می‌جویند. این گنجینه‌ی ذکر و راز را هرگز پایانی نیست و هر که با آن بیشتر آشنا شود، جلوه و درخشش بیشتری در آن می‌یابد. کلمات و اذکار نماز، هر یک خلاصه‌ی است که به بخشی از معارف دین اشاره می‌کند و به طور مکرر و پی‌درپی آن را به یاد نمازگزار می‌آورد. نمازی که با تدبیر در معانی و بدون سهو و غفلت گزارده شود، انسان را روزبه‌روز با معارف الهی آشناتر و به آن دلبسته‌تر می‌سازد. نورانیت نماز، و رازها و رمزهای آن، و درسهایی که در آن گنجانیده شده، و اثر آن در ساختن فرد و جامعه، چندان نیست که بشود در مقالی کوتاه از آن سخن گفت، بلکه چنان نیست که بی‌خبری چون من بتواند از اعماق آن خبری آورد. آنچه من با قلم قاصر و معرفت ناچیز خود می‌گویم آن است که مردم ما و جامعه‌ی ما، و بخصوص جوانان ما که اکنون بار امانت سنگینی را بر دوش گرفته‌اند باید نماز را منبع قدرتی لایزال بدانند و در برابر جبهه‌ی فساد و بی‌عدالتی و کجروی که امروز بشریت را تهدید می‌کند، از نماز و یاد خدا نیرو بگیرند. میدان مبارزه‌ی که امروز پیش روی ماست، ما را به تکیه‌گاه مستحکم ذکر خدا و امید و اعتماد به او، بیش از همیشه و بیش از همه، محتاج می‌سازد، و نماز آن سرچشمه‌ی جوشانی است که این امید و اعتماد و قدرت معنوی را به ما می‌بخشد.

حفظ اولویت نماز در هر حال و شرایطی

نماز با حضور و باتوجه، نمازی که از یاد و ذکر سرشار است، نمازی که آدمی در آن با خدای خود سخن می‌گوید و به او دل می‌سپارد. نمازی که والاترین معارف اسلام را پیوسته به انسان می‌آموزد، چنین نمازی انسان را از پوچی و بی‌هدفی و ضعف می‌رهاند و افق زندگی را در چشمش روشن می‌سازد و به او همت و اراده و هدف می‌بخشد و دل او را از میل به کجروی و گناه و پستی نجات می‌دهد. از این روست که نماز در همه‌ی حالات، حتی در میدان نبرد و سخت‌ترین آزمایشهای زندگی، اولویت خود را از دست نمی‌دهد. انسان همیشه به نماز، محتاج است، و در عرصه‌های خطر، محتاج تر.

لزوم رفع کوتاهی ها در معرفی نماز در کشور

حقیقت آن است که در کار معرفی نماز کوتاهیهای زیادی شده است. و نتیجه آن که نماز هنوز جایگاه شایسته‌ی خود را، حتی در نظام اسلامی ما، به دست نیاورده است. این مسؤولیت سنگین، بر دوش دانشوران و آشنایان به معارف اسلامی است که نماز را به همه بخصوص به نسل جوان بهتر بشناسانند از کودک دبستانی تا پژوهشگر دوره‌های عالی، هریک فراخور ذهن و معرفت خود، می‌توانند در راه شناختن نماز و رازهای آن، قدمهایی بردارند و با ناشناخته‌هایی آشنا شوند، حتی عرفای بزرگ نیز برای سالکان وادی معرفت، "اسرارالصلوه" نوشته و آموخته‌اند، یعنی اعماق این اقیانوس همچنان ناشناخته و پیمودنی است. در جامعه‌ی ما فصل مهمی باید در معرفی نماز در همه‌ی سطوح گشوده شود. رسانه‌ها و بخصوص صدا و سیما با شیوه‌های گوناگون نماز را معرفی و یادآوری کنند. همه جا و همیشه در رادیو و تلویزیون، نماز در اولویت گذاشته شود و شوق ایمان و عطش یاد خدا در دلها پدید آید. در کلاسهای دروس دینی مدارس و دانشگاهها درس نماز جایگاه خود را باز یابد و سخنان سنجیده و افکار بلند در بازشناسی نماز، فراهم و در معرض ذهن و دل دانشجویان و دانش‌آموزان گذاشته شود.

استفاده از هنر برای معرفی نماز به همگان

فلسفه‌ی نماز و تحلیل رازها و رمزهای آن با زبان هنر در معرض دید همگان قرار گیرد، تا هر کس به قدر ظرفیت خود از آن متمتع گردد، کتابها و جزوه‌ها در سطوح مختلف و از دیدگاههای گوناگون به وسیله‌ی محققان و عالمان به سلک تحریر درآید و مایه‌ی کارهای هنری و ادبی گردد.

پیش‌بینی جایگاه‌های مناسب نماز در مراکز عمومی

فصلی نیز باید برای آسان کردن انجام نماز گشوده شود: در همه‌ی مراکز عمومی: مدارس، دانشگاهها، کارخانه‌ها، سربازخانه‌ها، فرودگاهها، ایستگاههای قطار، ادارات دولتی و امثال آن، جایگاههای مناسبی برای نماز پیش‌بینی شود. مساجد و نمازخانه‌ها پاکیزه و مرتب و رغبت‌انگیز باشد. نماز در وقت فضیلت و به جماعت گزارده شود. در هر محیطی برجستگان و بزرگان آن بر دیگران پیشقدم شوند و عملاً اعتناء به نماز را به دیگران بیاموزانند. و خلاصه در همه جا حرکت به سمت نماز و شتافتن به نماز محسوس باشد.

با این مقدمات، به خواست خداوند متعال و با توجهات و ادعیه‌ی زاکیه‌ی حضرت ولی‌الله‌الاعظم روحی فدا، کشور و جامعه‌ی ما به هدفهای والای نماز نزدیک می‌شود و از برکات آن بهره می‌گیرد.

وظایف افراد نسبت به نماز

پیگیری و استمرار شرط دسترسی به هدف های بزرگ

تأمل و ژرف نگری در فهم عظمت نماز

نماز بی حضور، کالبدی بی روح

قدر دانستن حقیقت نماز

سهم افراد در وظایف مربوط به نماز

وظایف افراد نسبت به نماز *

پیگیری و استمرار شرط دسترسی به هدف های بزرگ

خدا را سپاس، که تلاش مبارک شما دست‌اندرکاران ترویج فریضه‌ی نماز، به سومین سالگرد رسید و کاری با چنین اهمیت، به اهمی پیگیری و خستگی‌ناپذیر پیوست. راز موفقیت در دسترسی به هدف‌های بزرگ و والا، همین پیگیری و استمرار در طلب است، این درس بزرگ را نیز در یکی از آثار مناجاتی مولای پرهیزکاران می‌آموزیم که: وهب لی الجد فی خشیتک و الدوام فی الاتصال بخدمتک...

تأمل و ژرف‌نگری در فهم عظمت نماز

نماز در عرصه‌ی تکاپوی لایزال و ناگزیری که بشر بدان مأمور بلکه مطبوع گردیده است، بزرگ‌ترین فریضه و مؤثرترین ابزار است. شاید برخی این خصوصیت را برای نماز فقط در میدان تکاپوی فردی بسوی کمال، شناخته و از نقش آن در صحنه‌ی جهاد جمعی و اجتماعی و در برابر معارضات پر قدرت دنیائی سخنی نشینده باشند.

از این رو باید دانست که پایداری در همه‌گونه رویارویی، وابسته به آن است که دل‌ها و اراده‌ها از صفا و توکل و اعتماد به نفس و امید به فرجام، لبریز باشد، و نماز سرچشمه‌ی جوشانی است که این همه و بسی فیوضات دیگر را بر دل و جان نمازگزار سرازیر می‌کند و از او انسانی روشن ضمیر و ثابت‌قدم و بی‌دغدغه و امیدوار می‌سازد.

اینکه در قرآن و سخن والای پیامبر خاتم (صلی الله علیه و آله و سلم) نماز، بازدارنده از فحشاء و

منکر و معراج مؤمن و تقرب دهنده‌ی پرهیزگار و در یک سخن، بهترین نهاد دین معرفی شده و پیامبر مکرم، آنرا روشنی چشم خویش خوانده است، باید ما را در فهم عظمت نماز به تأمل و ژرف‌نگری بیشتر بکشاند.

🕌 نماز بی حضور، کالبدی بی روح

البته این نکته نیز شایان ذکر است که نماز همین برزبان رانیدن کلمات و گزاردن حرکاتی معین نیست. آنهمه فیض و برکت، پر پدید آوردن امواج صوتی و اعمال بدنی بی‌آنکه روح ذکر و توجه در سراسر این کالبد دمیده باشد، مترتب نمی‌گردد، اگر چه حداقل تکلیف با آن ساقط می‌گردد. روح نماز، یاد خدا و خشوع و حضور در برابر اوست و این کلمات و اعمالی که با تعلیم الهی بر مکلف، واجب گشته است بهترین قالب برای آن روح و نزدیکترین راه به آن سرمنزل مقصود است.

نماز بی‌ذکر و حضور، کالبدی بی‌روح است که اگر چه نام نماز بر آن، مجاز نیست، لیکن اثر و خاصیت نماز نیز از آن مترتب نیست. از این حقیقت، در آثار دینی با عنوان قبولی نماز سخن رفته است، و چنین آمده است که یک نماز که تو می‌گزاری تنها هر آنچه با حضور و توجه آورده شده قبول است و بس.

🕌 قدر دانستن حقیقت نماز

اینک نماز، موهبتی بی‌بدیل و سرچشمه‌ی فیضی لایزال، در اختیار ما است که با آن، نخست از خویش و سپس از هر آنکه بدو مهر می‌ورزیم، انسان صالح بسازیم. این دروازه‌ئی است گشاده به عرصه‌ئی پهناور و مصفا. دریغ است که آدمی عمومی را در جوار بهشت مصفائی بگذارند و سری بدان نکشد و عزیزان خود را، بدان سوق ندهد. وحی الهی به پیامبر عظیم الشان (صلی الله علیه و آله و سلم) چنین فرمان داد: و أمراهلک بالصلوة واضطبر علیها. امروز همه‌ی شما خود را طرف این خطاب بشمرید و نماز را، حقیقت مقدس و گوهر درخشان را که عطیه‌ی الهی به امت محمد مصطفی (صلی الله علیه و آله) است، قدر بشناسید.

🕌 سهم افراد در وظایف مربوط به نماز

در این وظیفه هر کسی سهم ویژه‌ئی دارد: پدران و مادران با گفتار و کردار خود، فرزندان را به نماز تشویق و راهنمایی کنند. معلمان، شاگردان مدارس و دانشگاهها را در سمت و سوی این حقیقت درخشان به حرکت وادار نمایند. فضلاء و علماء و روحانیون محترم، امام جماعت در مراکز آموزشی و اقامتگاههای دانشجویان، برای نسل نو را فرصتی مغتنم بشمرند. نویسندگان کتابهای درسی، رازها و رمزها و درس‌های نماز را در کتابهای درسی بگنجانند. وزارت ارشاد و

سازمان تبلیغات و صداوسیما از هنر بویژه هنر سینما برای نشان دادند گوهر نماز و چهره‌ی نمازگزار بهره بگیرند. هنرمندان عزیز با زبان شعر و قصه و نقاشی و جز اینها، و با آفرینش آثار هنری با کیفیت، بلکه برجسته، دست چیره‌ی هنر را به کاری چنین شایسته مشغول سازند. در مدارس، معلمان و مدیران، و در همه‌ی مراکز، مسئولان، با حضور خود در صفوف نماز، نمازگزاران را تشویق کنند. در گردهمائی‌های علمی و فرهنگی و آموزشی و تبلیغی، نماز را در وقت خود همچون الهام بخش صداقت و هدایت به جای آورند. نویسندگان و گویندگان دینی درباره‌ی نماز و مفهوم و فلسفه و هدف و آثار و برکات و احکام آن بگویند و بنویسند. مردم، مساجد را با حضور در نمازهای جماعت که بهترین شیوه‌ی نمازگزاردن است، رونق بخشند. در همه‌ی بناهای عمومی و جایهائی که همواره به طبع حال، مردمی در آن گرد می‌آیند مانند فرودگاهها و ایستگاههای قطار و بندرها و عظیمگاههای خودروهائ همگانی و ادارات دولتی و بوستانهای شهری و مانند اینها نماز خانه‌ها یا مساجدی بنا کنند و افزون بر این، مردم، هر زمین پاکیزه و مناسبی را به هنگام در آمدن وقت نماز، مسجد بشمار آورند و در آن به نماز بایستند.

از اینگونه کاربری هر کسی و قشری از مردم، هست که هر کس باید کنکاش کند و سهم خود از این فریضه‌ی همگانی را بیابد و بدان دست زند.

در چنین وضعی است که جامعه‌ی اسلامی ما، توانسته است نماز را اقامه کند و مصداق این آیه‌ی کریمه گردد که: الذین ان مکنهم فی الارض اقامو الصلوه و اتوو الزکوه و امروا بالمعروف و نهوا عن المنکر و لله عاقبه الامور. صدق الله العلی العظیم.

توفیق همه‌ی آحاد مسلمانان را در درست انجام دادن این وظیفه‌ی الهی مسئلت می‌کنم.

مهمترین نشانه‌های حقگزاری نماز

نماز مایه آرامش دلها

امید به حقگزاری واقعی نماز در کشور

شاخصه های حقگزاری نماز در جامعه:

۱- همگانی شدن نماز در جامعه مهمترین نشانه

حقگزاری نماز

۲- نیکو به جای آوردن نماز

۳- آبادی مساجد و افزایش نمازهای جماعت

۴- مطرح شدن نماز در عرصه تحقیقات علمی کشور

مهمترین نشانه‌های حقگزاری نماز*

نماز مایه آرامش دلها

با فرا رسیدن موسم گردهمایی‌های سالیانه‌ی نماز، بار دیگر فضای فرهنگی کشور با نام و یاد همگانی این فریضه‌ی عظمی، معطر و منور گردیده است. همان‌طور که مژده‌ی قیام نماز، پیامبر عظیم‌الشأن (صلی‌الله‌علیه‌وآله) را - چنانکه در حدیث آمده است - به وجد می‌آورد و به بلال، مژده رسان همیشگی نماز، می‌فرمود: «ارحنا یا بلال!» یعنی ای بلال! دلم را با اذان که مژده‌ی نماز است، راحت بخش! همان‌طور هم بزرگداشت نماز و گستردن و بلند کردن نام آن، دل بندگان خدا را وجد و نشاط می‌بخشد و ابرهای تیره‌ی ملال و اضطراب را از آفاق آن، پراکنده می‌سازد، و این برخاسته از ویژگی خود نماز است که مایه‌ی آرامش دلها و برطرف کننده‌ی نگرانی‌ها و دغدغه‌های روحی در نمازگزار است.

امید به حقگزاری واقعی نماز در کشور

باری، اینک دو سه سالی است که به همت مردان صاحب‌همتی، ایران اسلامی به سوی حقگزاری نماز پیش می‌رود. اگر چه ایرانیان مؤمن، هرگز به نماز پشت نکرده و این نعمت بزرگ خدا را ناسپاسی ننموده‌اند، لیکن حق نماز نیز غالباً چنانکه باید گزارده نشده است. و اکنون این امید کم کم در دل پدید می‌آید که در آینده‌ی بی - بخواست خدا نزدیک - نماز به درستی حقگزاری شود. پدیده‌های زیبایی چون: اقامه‌ی نمازهای جماعت در سطح شهرها، در میدانها و بوستانها و ورزشگاهها، ساختن تالارهای بزرگ و مناسب نماز در برخی و ساختن یا

آماده کردن نمازخانه در برخی دیگر از جاها، گرد آمدن بیش از پیش مردم و به ویژه جوانان در بسیاری از مساجد، بر پا داشتن نماز جماعت در ظهر عاشورا، در میان مراسم عزاداری، نوشتن کتابهای بسیار در باب نماز و جز اینها، همه و همه برانگیزاننده‌های آن امید بزرگ است.

🕌 شاخصه های حقگزاری نماز در جامعه:

۱- همگانی شدن نماز در جامعه مهمترین نشانه حقگزاری نماز

نشانه‌ها و شاخصه‌هایی هست که هرگاه و هرجا دیده می‌شوند می‌توان گفت: حق نماز، گزارده شده است.

نخست همگانی شدن نماز است. ناسپاسی بزرگی است که کسی در محیط اسلامی به سر برد و نماز را که برترین وظیفه‌ی هر مسلمان است، به جا نیاورد. چنین کسی نزد خدا و نزد بندگان خدا روسیاه و در حق خود، مقصر است، چرا که خویش را از برکات نماز محروم ساخته و درباره‌ی نماز کوتاهی کرده است. آن‌گاه که در جامعه‌ی اسلامی همگان از پیر و جوان و نوجوان و در هر موقعیت اجتماعی یا خانوادگی، و در همه‌ی شرائط زمانی و مکانی و جوّی، و در آسایش و در رنج و شادی و غم، نماز را چون پایه‌ی دین و بخشی از زندگی یک مسلمان، بجای آوردند و به هیچ بهانه، عمداً آن را ترک نکردند، مهمترین نشانه‌ی حقگزاری نماز آشکار شده است.

۲- نیکو به جای آوردن نماز

نشانه‌ی دیگر، نیکو به جای آوردن نماز است، یعنی با توجه به معنی و مفهوم کلمات نماز و همراه با خشوع و حضور. و این روح نماز است که بدون آن، نماز کالبدی است بی‌جان، و اگر چه ساقط کننده‌ی اقل تکلیف، ولی نه برآورنده‌ی همه‌ی هدفها و مقاصد تشریح، این یک، البته نیازمند آموزش و نیز تمرین است و اگر به کمک الهی، تأمین شود، عمق روحیه‌ی دینی و برکات فراوان ایمان و عمل را با خود تأمین خواهد کرد.

۳- آبادی مساجد و افزایش نمازهای جماعت

نشانه‌ی دیگر، آبادی مساجد و افزایش نمازهای جماعت است، و این به معنای بروز برکات نماز در سطح همکاری و همدلی اجتماعی است. بی‌شک این فریضه نیز با همه‌ی اتکالش به عامل درونی یعنی توجه و ذکر و حضور، همچون دیگر واجبات دینی، ناظر به همه‌ی عرصه‌ی زندگی انسان است و نه به بخشی از آن یعنی زندگی فردی و شخصی هر کس. و آن‌جا که پای فعالیت و نشاط دستجمعی افراد جامعه به میان می‌آید، نماز همچون گرم‌ترین و پرشورترین عبادت دستجمعی، نقش بزرگی را بر عهده می‌گیرد. مظهر این خصوصیت، همین نمازهای جماعت پنجگانه و نماز جمعه و نمازهای عید است.

۴- مطرح شدن نماز در عرصه تحقیقات علمی کشور

نشانه‌ی دیگر، مطرح شدن نماز در عرصه‌ی مطالعات و تحقیقات علمی است، همان‌طور که بحث فقهی درباره‌ی نماز و مقدمات آن، طولانی‌ترین مباحث فقهی در حوزه‌های علمیه را تشکیل می‌دهد، بحث کلامی، عرفانی و اجتماعی نماز نیز باید سلسله‌ی مهمی از مباحث دینی مطرح در سطح جامعه را پدید آورد. آگاهان دینی و محققان و نویسندگان در این باره مقالات و تحقیقات و کتابهایی فراهم کنند و بحث نماز بطور مکرر در همه‌ی جایگاههای تبلیغ دین، با زبانها و شیوه‌ها و از زاویه‌های گوناگون مطرح گردد. در کتابهای درسی دوره‌های مختلف، به تناسب، فصل فشرده یا گسترده ولی به‌رحال، عمیق و متینی درباره‌ی نماز گنجانیده شود. در صدا و سیما نماز همچون موضوعی که باید به همه آموخت، تلقی گردد و در برنامه‌ی جداگانه یا در دل برنامه‌های گوناگون، از آن سخن رود و اعماق و رازها و درسهای آن برای همه‌ی مردم بیان گردد. در سخنرانیهای دینی در مساجد و غیره بارها و بارها معارف نماز نیز همچون مسائل آن بازگو شود. نشانه‌ی دیگر آن است که در همه‌ی جایها و ساختمانهای عمومی و دولتی، نماز خانه‌ی در خور دیده شود و نماز گزاردن در همه جا برای همه، کاری در دسترس به شمار آید. نشانه‌ی دیگر آن است که بزرگان جامعه و کسانی که چشم‌ها به آنها دوخته شده و انگشتها آنها را نشانه کرده است، در مراکز همگانی نماز دیده شوند و نماز خانه‌های مراکز عمومی، ویژه‌ی آدمهای بیکار یا فرودست شمرده نشود.

و نشانه‌های دیگری که با تدبیر می‌توان بدانها دست یافت. هر گاه این نشانه‌ها همه در جامعه‌ی پدید آید، بحق باید گفت که حق نماز در آن جامعه ادا شده است، و هر چه این نشانه‌ها بیشتر باشد گرایش به حقگزاری نماز بیشتر است. این جانب با دعا برای دست‌اندرکاران این حرکت الهی و به ویژه برای جناب حجة الاسلام آقای قرائتی که تلاش عظیمی را وقف این کار کرده‌اند، و تشکر از کسانی که به این دعوت حق پاسخ مثبت گفته‌اند و به ویژه از عزاداران عاشورای حسینی امسال که در روز عاشورا جلوه‌ی باشکوهی از نمازگزاری را نشان دادند، از خداوند متعال خواهانم که کشور ما و مردم ما را در این فریضه‌ی بزرگ نیز مانند بسی کارهای مهم دیگر، الگو و نمونه‌ی برتر سازد و ادعیه‌ی زاکیه‌ی حضرت بقیة الله الاعظم (ارواحنا فداه و عجل الله فرجه) را شامل حال ملت و کشور فرماید.

سه خصوصیت عمده نماز، در تهذیب نفس

🕌 لزوم گرامی دانستن تلاش برای نماز

🕌 نقش نماز در تحقق اهداف جامعه اسلامی

🕌 سه خصوصیت عمده نماز در تهذیب نفس

۱- شکل و قالب نماز دور کننده از فحشا و منکر

۲- نماز زنده کننده روح پرستش در برابر خداوند

۳- اهداء آرامش و اطمینان به جان و دل نمازگزار

🕌 خود را با نماز مأنوس و بهره‌مند سازید

سه خصوصیت عمده نماز، در تهذیب نفس*

لزوم گرامی دانستن تلاش برای نماز

اکنون چند سالی است که چنین روزهایی در کشور ما، موسم نماز است، یعنی فضای سراسر کشور به عطر دل‌انگیز یاد و نام نماز، آغشته است و انسانهایی روشن بین و با ایمان، باشور و نشاط، همه جا از نماز می‌گویند و به نماز فرامی‌خوانند و برای اقامه‌ی نماز، مجاهدت می‌کنند، این تلاش مبارک، شایسته‌ی آن است که از سوی همه‌ی کسانی که به حیات طیبه‌ی اسلامی و زندگی در سایه‌ی حق و عدالت، دل بسته‌اند گرامی داشته شود و به پیوسته ماندن آن، کمک شود.

نقش نماز در تحقق اهداف جامعه اسلامی

اقامه‌ی نماز در کشوری که پرچم اسلام را بر فراز سر خویش برافراشته و به حاکمیت اسلام مفتخر گردیده، یکی از واجب‌ترین فرائض است. زیرا همه‌ی هدفهای یک جامعه‌ی نیکبخت، از قبیل: تأمین عدالت اجتماعی، دستیابی به رفاه عمومی و شکوفایی مادی، پرورش استعدادها و خلاقیتها در آحاد مردم، برخورداری از دانش و بینش و تجربه، عزت و استقلال و اقتدار ملی، گسترش اخلاق انسانی و روابط سالم میان آحاد مردم و دیگر هدفهای والا، در صورتی تأمین می‌شود که تربیت فردی و تهذیب اخلاقی در آحاد مردم بویژه در کارگزاران امور کشور، تأمین شود و انسانهایی پاک و برخوردار از همت و توکل و اخلاص و صبر و سختکوشی در آن جامعه باشند که به یاری این پشتوانه‌ی روحی، توانایی برداشتن بارهای سنگین را دارا باشند و در برابر

موانع گوناگون و بویژه امواج فساد و تباهی، یارای ایستادگی داشته باشند. هر چه شمار اینگونه انسانها در جامعه و کشوری بیشتر باشد، افق آینده‌ی آن جامعه و آن کشور، روشنتر و حرکت به سوی نیکیبختی در آن جامعه و آن کشور، ممکن‌تر و آسانتر خواهد بود.

سه خصوصیت عمده نماز در تهذیب نفس

اهمیت نماز و یکی از رازهای پافشاری بر آن در معارف اسلامی را از آنچه گفتیم می‌توان دانست، زیرا نماز برترین چیزی است که می‌تواند همه‌ی افراد جامعه‌ی مسلمان را به تهذیب اخلاقی و تعالی روحی و معنوی برساند. سه خصوصیت عمده در نماز هست که نقش برتر آن را در تهذیب نفس و پرورش روانی انسانها پدید می‌آورد.

۱- شکل و قالب نماز دور کننده از فحشا و منکر

نخست آن که نماز، با شکلی که در اسلام برای آن معین گشته یعنی حرکات و اذکار مخصوص، به طور طبیعی نمازگزار را به دوری از گناه و آلودگی فرامی‌خواند: ان الصلوه تنهی عن الفحشاء و المنکر. این فراخوانی پیوسته، توانایی آنان را دارد که هر کس را از منجلاها رها سازد و عروج بخشد.

۲- نماز زنده کننده روح پرستش در برابر خداوند

دو آن که در او روح پرستش و خضوع در برابر حضرت باری تعالی را که محبوب حقیقی و فطری هر انسان است، زنده می‌کند و غبار فراموشی از این حقیقت درخشنده را که در ژرفای فطرت او نهاده شده است می‌سترد.

۳- اهداء آرامش و اطمینان به جان و دل نمازگزار

سوم آن که به جان و دل نمازگزار، آن آرامش و اطمینانی را که شرط اصلی موفقیت در همه‌ی عرصه‌های زندگی است، هدیه می‌کند و تزلزل و اضطراب را که مانع بزرگی در راه اقدام مجدانه برای پرورش اخلاقی است، از او دور می‌سازد. هر یک از سه خصوصیتی که گفته شد در خور آن است که با تدبیر و ژرف نگری دیده و سنجدیده شود و از این راه بسیاری از معارف نماز آشکار خواهد شد. اکنون هنگامی که می‌بینیم نماز با این ویژگیها و کارسازی استثنایی‌اش، گستردگی‌یی به اندازه‌ی گستره‌ی همه‌ی جامعه‌ی اسلامی، دارد، یعنی همه در هر حال و هر جا وظیفه دارند آن را به جای آورند و هیچکس، هرگز از قلمرو این فریضه‌ی الهی بیرون نیست، در می‌یابیم که اندازه‌ی تأثیر آن در تأمین شرط نیکیبختی یک ملت و یک جامعه، چقدر زیاد

است. حقیقت آن است که هرگاه در میان مردمی، نماز - با همه‌ی شرایطش - رواج داشته باشد همین یک واجب الهی آنان را تدریجا به همه‌ی نیکیبختیها می‌کشانند و خیمه‌ی دین را در زندگی آنان برپا می‌سازد.

🕌 خود را با نماز مأنوس و بهره‌مند سازید

ناگفته نگذاریم که این همه، درباره‌ی نمازی است که با روح آن یعنی توجه و حضور قلب به جای آورده می‌شود. چنین نمازی، نمازگزار را با همه‌ی آفرینش، هماهنگ و همسو می‌سازد و راه را برای تحقق سنتهای الهی در طبیعت و تاریخ، بازمی‌کند، چرا که در بینش اسلامی همه‌ی آفرینش در حال تسبیح و عبودیت حضرت حق است: یسبح له ما فی السموات و ما فی الارض... توصیه‌ی مؤکد اینجانب به همه بویژه جوانان آن است که خود را با نماز مأنوس و از آن بهره‌مند سازند. یعنی این که نماز را با توجه به معنی و با احساس حضور در محضر پروردگار متعال جلت عظمت، به جای آورند و این کار را با تمرین، بر خود هموار و آسان سازند و تا نتوانند نوافل، مخصوصا نافله‌ی نمازهای صبح و مغرب را نیز ادا کنند. و اگر هنوز در میان کسان و نزدیکان و دوستان آنان، کسی هست که خود را از فیض نماز محروم کرده باشد، او را از این گناه بزرگ و خسارت عظیم بازدارند و این کار را با زبان خوش و رفتار حکیمانه انجام دهند، البته پدران و مادران نسبت به نماز فرزندان خود مخصوصا نوجوانان، مسؤولیت بیشتری دارند. اینجانب در پیام نماز سالهای گذشته، توصیه‌هایی به دست‌اندرکاران و مسؤولان دستگاههای گوناگون در باب نماز کرده‌ام. بجا است اگر هیأتی از این مجمع نماز، درباره‌ی آنها به جستجو و فحص پردازد و گزارشی از چگونگی و اندازه‌ی تحقق آن خواسته‌ها فراهم آورد.

نماز صبح در مساجد اقامه شود

❁ اثرات ترویج و برپاداری نماز در جامعه

❁ درک خوشبختی حقیقی با همراهی ذکر و مجاهدت

❁ ۱۲ توصیه به مسئولان اقامه‌ی نماز

نماز صبح در مساجد اقامه شود *

اثرات ترویج و برپاداری نماز در جامعه

خداوند متعال را سپاس می‌گوییم که دل‌های نورانی و پاکیزه‌یی را به کار نماز و ترویج و برپاداری آن، برانگیخته و شوق مجاهدت و تلاش مخلصانه در این راه را به آنها بخشیده است. ثمره‌ی کوشش‌های هوشمندانه‌ی جمع شما در این چند سال آن شده است که نماز که مظهر کامل پرستش و نیایش و رازگویی و نیاز جویی و عشق و ایمان به محبوب فطری عالم وجود است، پرتوی درخشانتر و حضوری برجسته‌تر در ذهن و عمل جامعه‌ی اسلامی ما یافته است. اکنون بحمدالله در بسیاری از جاهایی که جماعت مردم در آن گرد می‌آیند، و به ویژه مراکز گردآیی جوانان مانند مدارس و دانشگاهها و سربازخانه‌ها و بوستانها و نیز دانشگاههای دولتی و راهها و غیره، نماز، حاضر و بارز و چشم و دل نواز است. نوشته‌ها و گفته‌های بسیار در رسانه‌ها و در کتابها و درسها و برنامه‌های هنری و تبلیغی، به نماز می‌پردازد و ذهنها و دل‌های کسان بی‌شماری را به این تکلیف شیرین و دلنشین، متمایل می‌سازد و به گزاردن آن وا می‌دارد. شک نباید کرد که این، راهی است به سوی کامیابی و توفیق در همه‌ی مهام شخصی و اجتماعی، راهی است به سوی سعادت و فلاح. قد افلح المؤمنون، الذین هم فی صلواتهم خاشعون.

درک خوشبختی حقیقی با همراهی ذکر و مجاهدت

چه افراد و جماعتی که با شناختن قدر و جایگاه ذکر و خشوع و انابه - که نماز مظهر کامل آن است - و همراه کردن کار و ابتکار دنیایی با آن، به قله‌های تعالی و کمال رسیدند، و چه

بی‌خبران و کوتاه‌نظرانی که با غفلت از این راز بزرگ هستی، خود را از سعادت کامل محروم ساختند و چه در صورت تلاش و کار مادی و چه در صورت بیکارگی و تنبلی، هر جا به گونه‌ی خود را در منجلا بهای محرومیت و ناکامی غرقه ساختند. انسانهایی که تلاش و مجاهدت در عرصه‌ی زندگی بشری را با یاد خدا و انس با او و عشق به او همراه می‌سازند، خوشبختی در معنای حقیقی آن را در می‌یابند و آن را برای جسم و جان خود فراهم می‌کنند.

۱۲ توصیه به مسئولان اقامه‌ی نماز

شما برادران و خواهرانی که به امر نماز همت گماشته‌اید از این دیدگاه، در تدارک بزرگترین خدمت به مردم و کشور خود هستید، و بی‌گمان، ملت ما از معرفت به نماز و عمل به آن بهره‌های بزرگ در همه‌ی عرصه‌های زندگی خود خواهد برد.

مسئولان محترم اقامه‌ی نماز گزارش امید بخشی از به کار بستن سفارشهای قلبی درباره‌ی نماز داده‌اند. این جانب پس از سپاس از آنان و از همه‌ی بخشهایی که به آن سفارشها جامه‌ی تحقق پوشانده‌اند، به همه‌ی دست‌اندرکاران این مهم و دیگر مدیران و مسئولان کشور توصیه می‌کنم که :

۱ - برای تبیین ژرفای نماز و معرفی رازها و زیبایی‌های آن، دست به تلاش پیگیر و همه‌جانبه‌ی زده شود. در کتابهای معارف دانشگاهها و کتب درسی دوره‌های پیش از دانشگاه و جزوه‌های کوچک و قابل فهم همه، سخنان نغز و پر مغز و مضمونهای تازه‌ی فراوان در این باره وارد شود.

۲ - احکام فقهی نماز به صورت آسان و روان منتشر شود، و جزوه‌ها و نوارهای صوتی و تصویری مناسب برای فرستادن به میان ملتهای دیگر، آماده گردد.

۳ - اذان از حنجره‌ی اشخاص خوش‌صدا در همه جا پخش شود و هیچ شهر و محله‌ی محروم از آهنگ اذان نماند.

۴ - مساجد، به شکل شایسته غبار روبی شود و خدمت به مسجد، کاری مردمی و همگانی شمرده شود.

۵ - نماز صبح در مساجد اقامه شود.

۶ - نمازهای جمعه در هر شهر با شرکت فرزنانگان و اصحاب معرفت در ستادهای آن، پربرتر گردد.

۷ - مدیران دستگاههای اداری و دولتی، خود متصدی اقامه‌ی نماز در آن دستگاهها شوند.

۸ - در سربازخانه‌ها آموزش نماز و عمل به آن، از آنچه هست، جدی‌تر گرفته شود.

۹ - در میان جاده‌های بیابانی، مسجد به قدر کافی ساخته شود و در شهرهای سر راه در همه‌ی

بیست و چهار ساعت، مسجد باز و آماده وجود داشته باشد.

۱۰ - در شهرها و شهرکهایی که تازه ساخته می‌شود، مسجد جامع، نخستین بنا و مرکز حقیقی شهر قرار گرفته و ساخته شود.

۱۱ - در همه‌ی اجتماعات با فرا رسیدن وقت نماز، نماز به پا داشته شود و اجتماعاتی که به خاطر انبوهی آن یا به هر جهت دیگر قادر به این کار نیستند، برنامه‌ی زمانبندی آنها جوری تنظیم شود که با وقت نماز تصادف پیدا نکنند.

۱۲ - و به طور خلاصه وضع شهرها و روستاهای کشور را جوری کنید که هر کس که تازه وارد آن می‌شود، آن را محیط اهتمام به نماز و جایگاه اقامه‌ی آن بدانند.

نماز برترین و کارآمدترین وسیله برای تأمین نیاز به رابطه‌ی معنوی با خداوند

- 🕌 وظیفه خطیر مؤمنان در زمان استقرار حاکمیت الهی
- 🕌 نقش کلیدی نماز در اداره فرد و جامعه
- 🕌 خطر نابودی خانواده و اخلاق در جامعه صنعتی
- 🕌 نماز برترین وسیله تأمین نیاز به رابطه معنوی با خداوند
- 🕌 تبیین شأن نماز با شیوه‌های رسا و هنری
- 🕌 آشناسازی کودکان با نماز توسط والدین
- 🕌 تشویق دانش آموزان جهت حضور در نمازخانه مدارس
- 🕌 قراردادن نماز در راس برنامه‌های پرورشی مدارس
- 🕌 روح بخشی محیط‌های ورزشی با اقامه نماز
- 🕌 حفظ وقت نماز در حرکت رسانه‌های سفری
- 🕌 فعال سازی مساجد و توجه به آموزش نماز با شیوه جذاب
- 🕌 توجه مؤلفین کتب به موضوع نماز
- 🕌 تمرکز و حضور قلب در نماز
- 🕌 مقدم سازی نماز بر سایر کارها

نماز برترین و کارآمدترین وسیله برای تأمین نیاز به رابطه‌ی معنوی*

🕌 وظیفه خطیر مؤمنان در زمان استقرار حاکمیت الهی

در میان مجموعه‌ی وظائف خطیری که با استقرار حاکمیت الهی در نقطه‌یی از زمین، بر دوش مؤمنان و بندگان زبده‌ی خداوند قرار می‌گیرد، قرآن اقامه‌ی نماز را شأنی ویژه بخشیده و آن را در صدر فهرست جای داده است: «الذین ان مکناهم فی الارض اقاموا الصّلاة». اگر بر پا داشتن نماز در میان مردم، نقشی بنیانی نمی‌داشت و همچون پایه‌ی استواری برای پیشبرد هدفهای بزرگ نظام اسلامی به شمار نمی‌آمد، چنین تأکید بلیغی بر اهمیت نماز نمی‌شد.

🕌 نقش کلیدی نماز در اداره فرد و جامعه

حقیقت آن است که نماز با نقش عظیم تربیتی، با تأثیر شگرف در ایجاد آرامش و سکینه‌ی قلبی مؤمنان، با دمیدن روح توکل و تقوا و اخلاص در نماز گزار، با ایجاد فضای تقدس و معنویت در پیرامون نماز گزار که موجب دوری او و دیگران از گناه است، و با درسه‌های معرفتی گوناگون که در الفاظ و اذکار آن نهفته است، بسی بیش از صرفاً یک وظیفه‌ی شخصی، و در واقع دارای نقش کلیدی در اداره‌ی فرد و جامعه است. تأکیدهای بلیغی که بر گزاردن این واجب شده، و حتی پدر و مادر موظف شده‌اند که فرزند خود را از دوران کودکی با آن مأنوس سازند، در میان همه‌ی واجبات دینی بی‌نظیر است؛ و این به خاطر نقش استثنایی نماز در تنظیم انگیزه‌های روانی فرد و تأمین فضای مساعد برای تحمل بارهای سنگین وظیفه در جامعه است. با توجه به همه‌ی این جهات، بحق باید نماز را برترین اعمال دانست و صلاهی «حی علی خیر العمل» را

در بانگ نماز، سخنی حکمت آمیز به حساب آورد. نماز است که مایه‌های لازم ایشار و گذشت و توکل و تعبد را که پشتوانه‌ی حتمی واجبات پر خطر و دشوار همچون جهاد و نهی از منکر و زکات است، در روح آدمی پدید می‌آورد و او را شجاعانه بدان میدانها گسیل می‌دارد. هنگامی که به خاطر هجوم دشمن، فریضه‌ی جهاد اهمیت می‌یابد، یا بر اثر دشواری زندگی قشرهایی از مردم، فریضه‌ی زکات و انفاق، همه را مخاطب می‌سازد، یا به اقتضای تلاش دشمن در عرصه‌ی فرهنگ و اخلاق، امر به معروف و نهی از منکر واجب همگانی می‌شود، در همه‌ی این شرائط، نماز، نه فقط از شأن «خیرالعملی» فرو نمی‌افتد، بلکه به مثابه‌ی پشتوانه‌ی روحی و معنوی همه‌ی مجاهدتها و ایشارها و خطرپذیری‌ها، بر اهمیت آن افزوده می‌شود.

❁ خطر نابودی خانواده و اخلاق در جامعه صنعتی

امروزه با سیطره‌ی نظم ماشینی بر همه‌ی جامعه‌های بشری، انسان و انسانیتها سخت در فشارند. آحاد بشر در چنین نظمی ناگزیرند آهنگ زندگی فردی و اجتماعی را، با نواخت سنگین و روح گداز ماشین، همسان و یک آهنگ کنند. رحم و مروت و گذشت و ایشار و بسی ارزشهای اخلاقی دیگر، در این همناختی است که کم تأثیر و بی‌رنگ می‌شود، و خانواده و اخلاق همزیستی مهرآمیز خانوادگی، در چنین وضعی است که پایمال و منهدم می‌گردد. از دهها سال پیش، دلسوزان و تیزبینان، حتی در قلب محیط تمدن صنعتی و ماشینی، این خطر را احساس کرده و هشدار داده‌اند، و با تأسف، هنوز میلیونها انسان - به ویژه جوانان که احساسات لطیف‌تر و روحیه‌ی آسیب پذیرتر دارند - در این بلای بزرگ همچنان بی‌دفاع و بی‌علاج‌اند.

❁ نماز برترین وسیله تأمین نیاز به رابطه معنوی با خداوند

نیاز به رابطه‌ی معنوی با خداوند رحیم و کریم، بدین جهت امروز برای مردم دنیا از همیشه حادث‌تر و جدی‌تر است؛ و نماز برترین و کارآمدترین وسیله برای تأمین این نیاز است. بشریت امروز به نماز خالص و کامل و پرشور اسلامی، از همیشه نیازمندتر است و شما مسؤولان امر ترویج نماز، باید به کمک الهی بتوانید، نه فقط نسل رو به رشد و بالنده‌ی جوان کشورمان، بلکه همه‌ی جانهای نیازمند و کامهای تشنه‌ی بشر متحیر در سراسر جهان را اشباع کنید و از سرچشمه‌ی فیاض نماز بهره‌مند سازید.

این جانب ضمن تقدیر از زحمات شما عزیزان که سال به سال، گسترده‌تر و بار آورتر می‌شود، شما و دیگر مسؤولان و همه‌ی ملت عزیز را به نکات زیر توصیه می‌کنم:

❁ تبیین شأن نماز با شیوه‌های رسا و هنری

۱ - آشنایان با معارف اسلامی، شأن نماز و روح و محتوا و گستره‌ی تأثیر آن در جان فرد و

مجتمع را با شیوه‌های رسا تبیین کنند، و به ویژه هنرمندان برای این مقصود از ابزار کارآمد هنر بهره بگیرند.

آشناسازی کودکان با نماز توسط والدین

۲ - پدر و مادرها، کودکان و نوجوانان را با صورت و معنای این فریضه آشنا سازند و اگر باید از دیگران کمک گرفت، کتابهای شیرین و آسان فهم را برای کودکان خود بخوانند.

تشویق دانش آموزان جهت حضور در نمازخانه مدارس

۳ - معلمان مدارس در هنگام نماز، نوجوانان پسر و دختر را به حضور در نمازخانه‌های مدارس تشویق کنند و خود پیش از همه به نماز بشتابند.

قراردادن نماز در راس برنامه های پرورشی مدارس

۴ - مسؤولان پرورشی مدارس، نماز را در رأس برنامه‌های پرورشی به شمار آورند.

روح بخشی محیط های ورزشی با اقامه نماز

۵ - مسؤولان ورزش کشور، محیط ورزش را با یادآوری و اقامه‌ی نماز روح بخشند و در تعیین وقت مسابقات ورزشی، ساعت نماز را فارغ و زمین و زمان را آماده‌ی برگزاری نماز کنند.

حفظ وقت نماز در حرکت رسانه‌های سفری

۶ - برنامه ریزان حرکت رسانه‌های سفری مانند قطار و هواپیما و غیر آن، حفظ وقت و امکان نماز مسافران را در برنامه‌ریزیها در نظر بگیرند.

فعال سازی مساجد و توجه به آموزش نماز با شیوه جذاب

۷ - ائمه‌ی محترم جماعات، مساجد را از همیشه فعال‌تر کنند و آموزش ترجمه و مفهوم و روح نماز را به شکل نوین و جذاب، در برنامه‌های خود بگنجانند.

توجه مؤلفین کتب به موضوع نماز

۸ - نویسندگان کتب معارف دبیرستانها و دانشگاهها، نماز را از موضوعات مورد بحث آن کتابها قرار دهند و در آن، بحث‌های عالمانه و عمیق را در این باره مطرح سازند.

تمرکز و حضور قلب در نماز

۹ - جوانان عزیز، دقائق معدود نماز را فقط برای نماز بگذارند و در طول نماز، تا آن‌جا که

می‌توانند، با تمرکز و حضور قلب، مایه‌ی زندگی بخش ذکر و تضرع را برای جان و دل نیازمند خویش تأمین کنند.

🌿 مقدم سازی نماز بر سایر کارها

۱۰ - همگان، نماز را که داروی شفابخش روح و مایه‌ی صفا و آرامش و نورانیت است، بر همه‌ی کارهای دیگر مقدم دارند و در هیچ شرائطی خود را از آن محروم نسازند و هرگز به بهانه‌ی مشغله و گرفتاری، این حضور رهایی بخش در محضر آفریدگار رحیم و کریم و عزیز را از دست ندهند.

نماز گزاردن، اصلی ترین ادب دینداری و آشکارترین
نشانه‌ی ایمان

- 🕌 نماز رفع کننده ظلمات و تابنده نور رستگاری
- 🕌 غفلت از خدا ریشه حصارهای ظلمانی بشر
- 🕌 توجه و اهمیت مردم به نماز یکی از برکات انقلاب اسلامی
- 🕌 تشکر از مسئولان و افراد تلاشگر مروج نماز در کشور
- 🕌 تذکرات پیرامون اقامه نماز، ترویج و آموزش آن در کشور
- ۱- توجه به معانی کلمات در نماز
- ۲- انتشار ترجمه نماز در همه سطوح
- ۳- گسترش اقامه نماز در روستاهای کشور
- ۴- اعزام مبلغین ترویج نماز به روستاها از حوزه های
علمیه
- ۵- توجه به عمران معنوی مساجد بدون نماز جماعت
- ۶- پیگیری توصیه های وزرا درباره نماز توسط مدیران
میانی
- ۷- اهتمام به ترویج و تبیین و تحقیق مساله زکات

نماز گزاردن، اصلی ترین ادب دینداری و آشکارترین نشانه‌ی ایمان*

نماز رفع کننده ظلمات و تابنده نور رستگاری

نظام اسلامی که برترین هدفش، پرورش انسانهای والا و بافضیلت است، سازندگی فرد و جامعه را از هر دو سو، یعنی هم از جسم و هم از جان، هم در عرصه‌ی مادی و هم در ساحت معنوی به پیش می‌برد و هر دو بال پرواز و تعالی آدمی را می‌گشاید و می‌آراید.

عبادات و در رأس آنان «نماز» بدین جهت است که چنین اهمیتی می‌یابد و نماز ستون دین نامیده می‌شود. نماز آن گاه که با توجه و حضور همراه است، نه تنها دل و جان نمازگزار، که فضای پیرامون او را نیز لطیف و نورانی و معطر می‌سازد و به خانه و خانواده و محیط کار و محفل دوستان و مجامع شهروندان و همه‌ی فضاها‌ی زندگی پرتوافشانی می‌کند.

هرچه نماز گزاران متوجه و خاشع و ذاکر بیشتر شوند، ظلمات خودخواهیها و خودکامیها و بدلیها و آزمندیها و تجاوزگریها و حسادتها و بدخواهیها کمتر می‌شود و نور رستگاری بر پیشانی زندگی، بیشتر می‌درخشد.

غفلت از خدا ریشه حصارهای ظلمانی بشر

ریشه‌ی همه‌ی تلخکامیهای بشر در غفلت از خدا و محدود شدن به منافع شخصی است. نماز، آدمی را از این حصارهای ظلمانی می‌رهاند و شهوت و غضب او را به سوی حقیقت متعالی و خیر همگانی هدایت می‌کند.

نماز خاشعانه و سرشار از حال و حضور، بهشتی واقعی، نخست در دل و جان نمازگزار و بتدریج

در محیط زندگی می‌آفریند و صلاح و فلاح را به انسان هدیه می‌کند. از این رو در همه‌ی ادیان الهی، نمازگزاردن، اصلی‌ترین ادب دینداری و آشکارترین و عمومیت‌رین نشانه‌ی ایمان است، و نماز اسلام، کاملترین و زیباترین نمازها است.

🌟 توجه و اهمیت مردم به نماز یکی از برکات انقلاب اسلامی

یکی از برکات انقلاب اسلامی در سالهای اخیر آن است که دل‌های پُرشور و شوقی را به اهمیت و والایی فریضه‌ی نماز توجه داده و ترویج روزافزون این پایه‌ی اساسی دین را، مرکز همت و تلاش آنان ساخته است. اکنون در سال، هزاران تلاش‌گرانه‌ها، با اهتمام و کوشش صادقانه‌ی آنان، صرف آن می‌شود که راه روشن نماز به روی همگان گشوده شود و نمازگزاران بیشتری توفیق نماز با توجه و تذکر بیابند. انواع فعالیت‌های فرهنگی و هنری و تحقیقی و اجرایی در فهرست طولانی این تلاشها قرار دارند.

🌟 تشکر از مسئولان و افراد تلاشگر مروج نماز در کشور

این جانب وظیفه‌ی خود می‌دانم که از این تلاشگران مؤمن که مشتمل بر مسؤولان عالی‌رتبه‌ی دولتی، و علمای معزز دینی، و برجستگان فرهنگی و علمی و هنری، و جوانان پُرشور و زنان و مردان مؤمن از بخشهای گوناگون اجتماع است، صمیمانه سپاسگزاری کنم و به طور ویژه از روحانی آگاه و دلسوز جناب حجة الاسلام قرائتی که نیروی عظیمی را در این راه بسیج کرده‌اند، تشکر نمایم. اکنون لازم می‌دانم تذکراتی را به شما و همه‌ی مردم عزیزمان عرض کنم:

🌟 تذکرات پیرامون اقامه نماز، ترویج و آموزش آن در کشور

۱- توجه به معانی کلمات در نماز

همه‌ی آحاد نمازگزار باید سعی کنند که نماز را با توجه به معانی کلمات بخوانند، یعنی در نماز با خدای عزیز و رحیم سخن بگویند. این است آن سرچشمه‌ی فیضی که جان نمازگزار را سیراب می‌کند. البته این حقیقت نباید دستاویزی برای نفس بهانه‌گیر باشد که اگر توفیق چنین توجه و حضوری نیافت، نماز را ترک کنند. نماز در هر صورت واجب و فریضه است و تارک نماز بزرگترین فرصت ارتباط با خداوند سبحان را از دست می‌دهد.

۲- انتشار ترجمه نماز در همه سطوح

لازم است دست‌اندرکاران، اوراقی شامل ترجمه‌ی نماز در همه‌ی سطوح، فراهم و میلیونها نسخه از آن را در همه جا منتشر کنند. به هر کسی باید این امکان را بدهید که معانی کلمات نماز را بفهمد.

۳- گسترش اقامه نماز در روستاهای کشور

فصل تازه‌یی از اقامه‌ی نماز - که بحمدالله در سطح شهرهای کشور تا حدود گسترده‌یی صورت گرفته - باید در سطح روستاهای کشور آغاز شود. ترویج صورت و معنای نماز در روستاها را با برنامه‌ریزی وسیع، آغاز کنید.

۴- اعزام مبلغین ترویج نماز به روستاها از حوزه های علمیه

چه نیکو است که از همه‌ی شهرهایی که در آن حوزه‌ی علمیه و طلاب علوم دینی حضور دارند، در همه‌ی شبهای جمعه گروههایی به روستاها اعزام شوند. شعار اول این پیام‌رسانان دین و معنویت، باید اقامه‌ی نماز باشد.

۵- توجه به عمران معنوی مساجد بدون نماز جماعت

علمای دینی و فضایی که در بخشهای گوناگون دولتی به خدماتی اشتغال دارند، شایسته است که به عمران معنوی مساجدی که در آنها نماز جماعت اقامه نمی‌شود، پردازند، امامت در مسجد را نیز وظیفه‌یی بزرگ بشمرند.

۶- پیگیری توصیه های وزرا درباره نماز توسط مدیران میانی

مأموران بخشهای گوناگون دولتی، توصیه‌ها و دستورهای وزرای محترم درباره‌ی نماز را به طور جدی دنبال کنند. همه‌ی سطوح و بخشها در این تلاش مقدس سهیم شوند و سهمی از اجر آن را نصیب خود کنند.

۷- اهتمام به ترویج و تبیین و تحقیق مسأله زکات

نماز در اغلب موارد در قرآن کریم همراه و هم‌شأن زکات آمده است. فریضه‌ی عظیم زکات نیز همانند نماز به مجاهدتی خستگی‌ناپذیر و تلاشگرانی صادق و دلسوز نیازمند است. انتظار و امید آن است که شما عزیزان در این میدان جدید نیز گام نهید و همه‌ی کسانی که می‌توانند در ترویج و تبیین و تحقیق مسأله‌ی مهم زکات، خدمتی ارائه کنند. بی‌درنگ دامن همت به کمر زنند و از خود صدقه‌ی جاریه‌یی بر جای نهند.

نماز جمعه را مأمن و ملجأ دل و جان خود بدانید

- 🕌 نماز جمعه مایه خیر و برکت جامعه اسلامی
- 🕌 تشکر از مردم و مسئولان برگزارکننده نماز جمعه
- 🕌 توصیه امیرالمؤمنین به تقوا و پرهیزگاری
- 🕌 توصیه به عمل صالح برای مقابله با دشواریها
- 🕌 محور نبودن تلاش و کار مادی در زندگی امیرالمؤمنین
- 🕌 تکرارشدن توصیه به تقوا، دلیل اهمیت نماز جمعه
- 🕌 نماز جمعه ایران، صدر نماز جمعه‌های جهان اسلام
- 🕌 احیای نماز جمعه از برکات انقلاب اسلامی
- 🕌 نمونه‌های دشمنی‌ها نسبت به نماز جمعه از ابتدای انقلاب
- ۱- گسترش تبلیغات منفی نسبت به نماز جمعه
- ۲- به شهادت رساندن پنج امام جمعه معتبر و معروف کشور
- ۳- به شهادت رساندن نماز گزاران جمعه در جنگ تحمیلی
- 🕌 نماز جمعه تهران محور نمازهای جمعه کشور
- 🕌 نماز جمعه تجدیدکننده تقوا در جامعه
- 🕌 توصیه به جوانان برای قدردانی نماز جمعه

نماز جمعه را مأمن و ملجأ دل و جان خود بدانید *

نماز جمعه مایه خیر و برکت جامعه اسلامی

امروز هزارمین نماز جمعه تهران، با همت و شرکت شما مردم خداجوی، مؤمن و باخلاص تشکیل شده است. این اثر پُربرکت و ماندگار از امام بزرگوارمان هم مانند همه سنتهایی که ایشان بنا نهادند، مایه خیر و برکت جامعه اسلامی است. در خطبه اول، قدری درباره نماز جمعه عرض میکنم و چون ماه رجب است، ماه دعاست، ماه توجه و توسل است و به روز ولادت حضرت امیر مؤمنان و سید متقین و سرور اولیا و مراد عارفان، علین ابیطالب علیه السلام مزین است، برای این که نام مبارک آن بزرگوار هم زینت بخش این خطبه شود، بخش کوتاهی از یکی از خطب جمعه آن بزرگوار را انتخاب کرده‌ام که عرض خواهم کرد.

تشکر از مردم و مسئولان برگزارکننده نماز جمعه

قبل از شروع صحبت، لازم میدانم از همه کسانی که در طول این سالهای متمادی، به هر نحوی در برگزاری این نماز پُرشکوه سهیم بوده‌اند - شما مردم عزیز و خداجوی، ائمه محترم جمعه تهران، کارکنان و خدمتگزاران نماز جمعه چه در تمهید مقدمات و چه در فرستادن و رساندن صدای نماز جمعه به دیگران - صمیمانه تشکر کنم؛ بخصوص از مرحوم آیه‌الله طالقانی یاد کنم که اولین نماز جمعه را به امر امام در تهران امامت کردند و این بنای مبارک با دست و حضور ایشان بنیان نهاده شد. همچنین لازم است از مرحوم آیه‌الله ربّانی املشی که در عداد آقایان محترمی بودند که گاهی نماز جمعه را اقامه میکردند و به رحمت خدا رفتند، یاد کنم و فتوح

روح آن بزرگواران را از خدای متعال مسألت نمایم. البته داستان نماز جمعه، فقط داستان نماز جمعه تهران نیست؛ که در این باره هم عرایضی عرض خواهم کرد.

امیرالمؤمنین علیه‌السلام طبق روایتی که مرحوم مجلسی از «مصباح‌المتهجد»^۱ نقل میکند، در یکی از روزهای جمعه خطبه‌ای ایراد فرمود که با حمد و ثنای حضرت باریتعالی با بلیغترین و عمیقترین و زیباترین کلمات شروع میشود و سپس با صلوات و سلام بر محمد رسول‌الله، خاتم انبیا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و شهادت بر عبودیت و پیامبری ایشان ادامه پیدا میکند و بعد جملاتی را خطاب به مردم بیان فرماید که من چند عبارت از این جملات را میخوانم و به ترجمه آن قناعت میکنم.

🕌 توصیه امیرالمؤمنین به تقوا و پرهیزگاری

امیرالمؤمنین علیه‌السلام فرمود: «اوصیکم عبادالله بتقوی الله»؛ بندگان خدا! شما را به پرهیزکاری و رعایت تقوا سفارش میکنم. «و اغتنام طاعته»؛ و سفارش میکنم که اطاعت پروردگار را مغتنم بشمارید. «ما استطعتم»؛ تا آن مقداری که در توان و قدرت شماست. «فی هذه الايام الخالیة الفانیة»؛ هر چه میتوانید، در این روزهای گذرا و رو به فنا، اطاعت از خدا و پیروی از فرمان پروردگار را مغتنم بشمارید.

🕌 توصیه به عمل صالح برای مقابله با دشواریها

«واعداد العمل الصالح، لجلیل ما یشفی به علیکم الموت»؛ سفارش میکنم، تا آنجا که میتوانید، برای مقابله با آن مشکلات و مصائب عظیمی که مرگ، آنها را مُشرف بر شما قرار خواهد داد - یعنی برای مقابله با دشواریهای شناخته نشده برای بشر از لحاظ عظمت - عمل صالح فراهم و آماده کنید. مرگ را آنچنان باید بزرگ دانست که اولیا و بزرگان از مقابله با آن به خود میلرزیدند. حوادثی که پس از مرگ در آغاز حیات نشئه برزخ برای ما پیش میآید، به قدری با عظمت و مهیب و دشوار و غیر قابل تحمل است که مردان خدا را - که فیالجمله از آن خبری داشتند - به خود میلرزاند. برای مقابله با آن مشکلات و مصائب، یک راه وجود دارد و آن، عمل صالح و کار در راه خداست. تنها چیزی که آنجا به داد انسان میرسد، عمل صالح است. «فی امرکم بالرفض لهذه الدنیا التارکة لکم»؛ فرمود: من به شما امر میکنم - امیر مؤمنان است؛ امیر معنوی و مادی، امیر ظاهری و باطنی، امیر جسم و جان - این زخارف دنیا را که ترککننده شمایند، رها کنید و اینقدر به فکر مادیات برای خودتان نباشید؛ چون اینها «الزائلة عنکم»؛ همه زوال پیدا میکنند. «و ان لم تکنوا تحبون ترکها»؛ اگرچه شما دوست ندارید که این مال و این عیش و این مقام، شما را رها کند، اما رها میکنند. «والمبلیة لاجسادکم و ان احببتم

تجدیدها؛ این دنیا جسمهای شما را میپوساند و خاک میکند؛ اگر چه شما میخواهید که آنها زنده شوند. این دنیا شما را پیر و ضعیف میکند و قوا را نابود میسازد؛ اگر چه شما میخواهید این قوا همیشه برای شما بماند و روزبهروز تجدید شود. «و انما مثلکم و مثلها کرکب سلکوا سبیلاً و کانهم قد قطعوه و افضوا الی علم فکانهم قدبلغوه»؛ در جادهای با سرعت میروید، نشانه‌ای در دوردست است، آن را از دور میبینید؛ اما خواهی نخواهی با طئی طریق به آن خواهید رسید. این جاده، همان دنیا است. آن سنگ نشانه و آن علم، همان اجل و همان سرآمد و همان منتهای مدّت است که ناگزیر به آن میرسیم... م. «فلا تنافسوا فی عزّ الدنیا و فخرها»؛ برای عزّتها و جاه و جلال ظاهری و نام و نشان گذرا، با یکدیگر تنافس نکنید، حسادت نورزید، رقابت نکنید. «ولا تعجبوا بزینتها و نعیمها»؛ به زینت و نعمت دنیا شگفت زده نشوید. «ولا تجزعوا من ضرائها و بؤسها»؛ از سختیها و دشواریهای زندگی کوتاه دنیا، به جزع نیایید. «فان عزّ الدنیا و فخرها الی انقطاع»؛ این زینت و عزّت، رو به انقطاع و نابودی است. «وان زینتها و نعیمها الی ارتجاع»؛ زیباییها و نعمتها، رو به برگشت دارد. جوانی و نشاط و زیبایی، جای خود را به پیری و افسردگی و خمودگی میدهد. «وان ضراعها و بؤسها الی نفاذ»؛ سختیها هم تمام میشود و از بین میرود. «و کلّ مدّة فیها الی منتهی»؛ همه زمانهای این عالم و این زندگی، به سوی پایان حرکت میکند. «و کلّ حیّ فیها الی بلی»؛ همه زنده‌ها به سوی پوسیدگی و کهنگی راه میروند.

محور نبودن تلاش و کار مادی در زندگی امیرالمؤمنین

این همان امیرالمؤمنین علیه السلام است که با دست خودش مزرعه آباد میکرد و چاه حفر مینمود. این حرفها را زمانی بر زبان آورده است که حکومت میکرد. در رأس قدرتی قرار داشت که از مناطق ماوراء النهر تا دریای مدیترانه، در زیر نگین این قدرت بود و آنها را اداره میکرد. او جنگ داشت، صلح داشت، سیاست داشت، بیت‌المال داشت، فعالیت داشت، سازندگی داشت. این حرفها به معنای آن نیست که دنیا را آباد نکنید. این حرفها به معنای آن است که خودتان را محور همه تلاشها و کارهای مادی ندانید؛ برای خود، همه قوا را صرف نکنید؛ برای سهم خود از زندگی، دنیا را جهنم نکنید؛ برای مال، برای منال، برای راحتی و برای پول، زندگی را بر انسانهای دیگر تلخ نکنید.

تکرارشدن توصیه به تقوا، دلیل اهمیت نماز جمعه

تقوا پیشه کنید. تقوا، یعنی ملاحظه همه کارهای صادر از خود. هر کاری که میکنید، مراقب باشید که چه میکنید. هر سخنی که میگویید، هر اقدامی که میکنید، هر تصمیمی که میگیرید، توجه کنید که این سخن و این اقدام و این تصمیم، به زیان انسانیت، به زیان جامعه،

به زیان آخرت خودتان و به زیان دین خودتان نباشد؛ این تقواست. هر جمعه، خطیب جمعه این سخن را خطاب به مردم و خطاب به خودش تکرار میکند: «اوصیکم و نفسی بتقوی الله»؛ شما و خودم را به تقوا توصیه میکنم. همه ما محتاج شنیدن این توصیه‌ها هستیم و اهمیت نماز جمعه، از جمله در همین است. من از همین جا وارد صحبت درباره نماز جمعه شوم:

🕌 نماز جمعه ایران، صدر نماز جمعه‌های جهان اسلام

ما نماز جمعه را از انقلاب و از امام داریم. قبل از انقلاب، نماز جمعه کشور ما هم از لحاظ تعداد نماز جمعه‌ها، هم از لحاظ کمیّت مردمی که در آن شرکت میکردند و هم از لحاظ کیفیت سخنانی که گفته میشد - مگر استثناهای محدودی - نزدیک به صفر بود. بعد از انقلاب، نماز جمعه ایران در صدر فهرست نماز جمعه‌های دنیای اسلام قرار گرفت و این مبالغه نیست. هزار جمعه است که در تهران و در شهرستانهای دیگر، با اندکی تقدیم و تأخیر، نماز جمعه‌ای تشکیل میشود که از لحاظ کمیّت شرکت کنندگان، در مواقعی حتماً بینظیر و یا در مواقعی هم کم‌نظیر است. از لحاظ نوع مطالبی که گفته میشود، در دنیای اسلام بینظیر است. از لحاظ تأثیراتی که این نماز جمعه بر دل مردم، بر جان مردم، بر خطّ سیاسی مردم و بر تصمیم‌گیریهای بزرگ مردم میگذارد، در دنیا بینظیر است.

🕌 احیای نماز جمعه از برکات انقلاب اسلامی

هشت سال دفاع مقدّس ما از نماز جمعه‌ها نیرو گرفت و در نماز جمعه‌ها تبیین شد. سخت‌ترین دوران این انقلاب - یعنی سالهای پنجاه‌ونه و شصت - که توطئه عظیم سیاسی علیه امام و انقلاب و کشور طرّاحی و اجرا میشد، این توطئه در نماز جمعه‌ها شکست خورد. مردم در طول این مدّت، در نماز جمعه، از زبان یک امام عادل و یک نفّس امین - که همین ائمه جمعه محترمی هستند که در تهران و شهرستانها با مردم حرف میزنند - نسبت به مسائل کشورشان و مسائل جهان آگاه شدند و اطلاعاتشان به‌روز شد. در هیچ جای دنیا چنین چیزی وجود ندارد. این از برکات انقلاب بود.

🕌 نمونه‌های دشمنی‌ها نسبت به نماز جمعه از ابتدای انقلاب

۱- گسترش تبلیغات منفی نسبت به نماز جمعه

دو نکته در این زمینه بسیار قابل توجّه است: یک نکته، دشمنی‌هایی است که از اوّل انقلاب تا امروز با نماز جمعه شده است. هر هفته تبلیغات سنگین حجیمی از طرف دشمنان نسبت به نماز جمعه صورت میگرفت. حرفهایی میزدند که تقصیر هم نداشتند؛ چون ملت ایران را

نمیشناختند. به ضرر خودشان حرف میزدند؛ مثل بسیاری از جاهای دیگر که رادیوهای بیگانه و صداهای دشمن، نسبت به مردم ایران حرف میزنند و اظهار نظر میکنند. اینها در واقع خود را پیش ملت ایران رسوا میکنند و بیخبریِ خودشان را نشان میدهند. حرفها میزدند که مایه خنده مردم شرکت کننده در نماز جمعه بود. میگفتند به هر کدام از افراد شرکت کننده در نماز جمعه تهران، فلان قدر پول میدهند، فلان قدر جنس میدهند! اینها همان مردمی بودند که با پشتیبانیهای مالی خودشان، آن جنگ عظیم را پشتیبانی کردند. در همین نماز جمعه تهران، انبوه پول و جنس و هدایای مردمی به سمت جبهه‌ها روانه میشد. این قدر این ایرانیاناشناسها، درباره این مردم اشتباه میکردند، جفا مینمودند و سخن به یأوه میگفتند!

۲- به شهادت رساندن پنج امام جمعه معتبر و معروف کشور

آنها به تبلیغات هم اکتفا نکردند و نماز جمعه را مورد تهاجم خونین قرار دادند. پنج امام جمعه معتبر معروف را به شهادت رساندند: مرحوم آیه‌الله قاضی، مرحوم آیه‌الله مدنی، مرحوم آیه‌الله صدوقی، مرحوم آیه‌الله دستغیب، مرحوم آیه‌الله اشرفی. پنج عالم مجتهد پیرمرد با تقوای پرهیزکار پارسا و پاکدامن را که هر هفته مردم با دل و جان پشت سر آنها میایستادند و به آنها اقتدا میکردند، جلو چشم همین مردم در نماز جمعه به شهادت رساندند. به بسیاری دیگر هم سوء قصد کردند که بحمدالله به جایی نرسید. همین نماز جمعه تهران و همین محوطه‌ای که در آن نشسته‌اید، بسیاری از شما به یاد دارید که شاهد چه حوادثی بوده است.

۳- به شهادت رساندن نماز گزاران جمعه در جنگ تحمیلی

در موشکباران طولانی مدّت تهران که در چند نوبت بود، مردم در نماز جمعه شرکت میکردند. یک نوبت که در حدود پنجاه روز یا دو ماه بود و هر روز و شبی موشکهای دشمن به این شهر فرود میآمد، این نماز جمعه با اجتماعی عظیم - شاید بشود گفت بیش از سایر اوقات - مملو از جمعیت میشد. چون خطر بود و مردم احساس میکردند که حضورشان در این جا خطرپذیری است و برای خداست، لذا برای ثواب مضاعف شرکت میکردند! بنده نماز جمعه‌هایی را به یاد دارم که در اثنای آن، صدای انفجار موشکها از اطراف همین محلّ نماز جمعه میآمد. در همین نماز جمعه، دشمن انفجار خونینی را به راه انداخت و جلو چشم مردم در همین نقطه عده‌ای به شهادت رسیدند؛ اما این مردم مثل کوه استوار ایستادند و تکان نخوردند. بنده آن روز در همین جا ایستاده بودم که آن انفجار اتفاق افتاد. اول خیال کردیم موشک یا بمباران هوایی است؛ نگران شدم که نماز جمعه به هم خواهد خورد. معلوم میشود که ما هم مردمان را درست نشناخته بودیم. خدا میداند که این صفها تکان نخورد. یک گله جا این انفجار واقع

شد و چند لحظه همان جا یک هیاهویی شد، بعد شهدا و مجروحان را بردند؛ اما مردم همان جا نشستند و نماز جمعه و خطبه‌ها ادامه پیدا کرد! این نماز جمعه، چنین مناظری را شاهد بوده است. نماز جمعه تهران، به خاطر همان آثار و برکاتی که عرض شد، در این بیست سال مرکز و آماج سخت‌ترین حملات دشمن قرار گرفت.

نماز جمعه تهران محور نمازهای جمعه کشور

و اما نکته دوم. مردم در تمام این بیست سال، نماز جمعه را با همه آن دشمنیها گرم نگاه داشتند. در سرمای سخت زمستان، زیر آفتاب داغ سوزان تیرماه و مردادماه تهران، در اوقات گوناگون، زن و مرد، گاهی بر روی زمینهای یخ، بر روی برف، در زیر بارندگی تند، گاهی بر روی زمین تفته و آسفالتهای داغ - که همین محوطه هم مسقف نبود و تمام محوطه را هم آفتاب و باران و برف میپوشاند - این نماز جمعه را طی سالهای متمادی حفظ کردند و پاس داشتند و نماز جمعه تهران برای نمازهای جمعه در سراسر کشور محور شد. بحمدالله امروز در سرتاسر کشور نمازهای جمعه فراوانی تشکیل میشود؛ مردم اجتماع میکنند و امنای مردم برای مردم حرف میزنند و مسائل دینی و اعتقادی و سیاسی را برای آنها بیان میکنند.

نماز جمعه تجدیدکننده تقوا در جامعه

مردم در روز جمعه، اجتماع علی التقوی دارند. نمازهای یومیّه برای فرد انسان نقشی دارد که مانع از نسیان و غفلت میشود - صبح در خانه خدا؛ نیم‌روزی میگذرد، ظهر در خانه خدا؛ ساعاتی میگذرد، باز در خانه خدا؛ دائم نمازهای یومیّه انسان را با طراوت یاد خدا نگه میدارد - همان نقش را نماز جمعه نسبت به اجتماع دارد. در روز جمعه، اجتماع مردم بر ذکر خدا و تقواست. چند روز میگذرد، جمعه بعد، باز اجتماع مردم بر ذکر خدا و تقواست و همین سلسله ادامه پیدا میکند. جوانان، پیران، زنان، مردان و کلاً طبقات مختلف در آن شرکت میکنند و طراوت مییابند؛ جامعه جان میگیرد، روح میگیرد، ایمان تجدید میکند و تقوا در خود ذخیره مینماید. پروردگارا! تو را به اولیاییت سوگند میدهیم، روح امام بزرگوار را به خاطر این سنت حسنه، تا قیام قیامت شاد بفرما و با اولیاییت محشور بدار. پروردگارا! کسانی را که در این راه زحمت کشیدند و مردمی را که در این اجتماع عظیم شرکت کردند و نماز جمعه را اقامه نمودند، مشمول لطف و فضل و برکات و قبول و تفضل خودت قرار بده.

توصیه به جوانان برای قدردانی نماز جمعه

به جوانان عرض میکنم که نماز جمعه را قدر بدانید؛ نماز جمعه متعلق به شماست. به احاد مردم عرض میکنم که نماز جمعه را مامن و ملجای دل و جان خودتان بدانید. فکر و روح، از نماز

جمعه طراوت پیدا میکند. نمازهای جمعه را اقامه کنید. امیدوارم که همه دست‌اندرکاران نمازهای جمعه - از جمله ائمه محترم جمعه - در هر جا که هستید، زاد و توشه معنوی را که مردم بدان احتیاج دارند، در هر جمعه حاضر و آماده کنند و با بهترین بیان آن را تقدیم ذهنها و دل‌های این مردم خداجوی و مؤمن نمایند.

همگانی شدن نماز در کیفیتی شایسته

🕌 وظیفه سنگین علمای جوامع اسلامی در روشنگری

برای ادای حق نماز

🕌 نماز معبر اصلی سلوک انسان

🕌 نماز عامل مهم انضباط و انتظام اجتماعی

🕌 همگانی نمودن نماز در کیفیتی شایسته در کشور

همگانی شدن نماز در کیفیتی شایسته *

🕌 وظیفه سنگین علمای جوامع اسلامی در روشننگری برای ادای حق نماز

اگر چه درباره‌ی نماز سخنان گزیده و پرمغز از ائمه معصومین علیهم السلام و نیز از متفکران و صاحب‌نظران دینی، دل‌های هدایت‌پزوه را روشن ساخته و به حقیقت و حکمت این فریضه‌ی بزرگ الهی آشنا کرده است، با این همه باید گفت جایگاه بلند پایه نماز هنوز برای بسیاری از مردم حتی آنان که نماز را فریضه می‌دانند و به جای می‌آورند، به درستی شناخته نیست. بی‌شک آگاهان جوامع اسلامی در این باب وظیفه‌ای سنگین بر عهده دارند و جای آن است که همه‌ی روشهای تبیین و روشننگری برای ادای حق معرفت نماز به کار گرفته شود.

🕌 نماز معبر اصلی سلوک انسان

باید گفت که نماز معبر اصلی برای سلوک انسان در راهی است که ادیان الهی در برابر آدمی نهاده‌اند تا بتواند از آن به هدف و غایت اصلی حیات یعنی رستگاری و خوشبختی دنیا و آخرت دست یابد. نماز اولین قدم سلوک الی الله است؛ ولی ظرفیت این عامل الهی به اندازه ایست که در اوج کمال بشری نیز می‌تواند بال پرواز انسان عرشی شود، تا آنجا که برترین انسان تاریخ یعنی پیامبر گرامی اسلامی می‌فرماید: "نماز نور چشم من است" و در هنگام فرارسیدن وقت نماز از مؤذن خود می‌خواهد که با سردادن بانگ اذان، جان او را کامیاب و سرشار از راحت و امنیت سازد. شاید بتوان گفت که هیچ عامل عبادی دیگری اینگونه در همه‌ی مراحل تکامل معنوی انسان برای او کارگشا و نیرو بخش و پیشبرنده نیست.

نماز عامل مهم انضباط و انتظام اجتماعی

نماز از آنجا که اولاً سلامت و تعالی اخلاقی و معنوی به افراد جامعه می‌بخشد و ثانیاً از آن رو که باشکل و محتوای ویژه خود نمازگزار را به انضباط می‌کشد و از بیهودگی و ولنگاری نجات می‌دهد، به حق باید یکی از عوامل مهم انضباط و انتظام اجتماعی شناخته شود. اگر نماز با حضور و از سر شوق و در هنگام فضیلت در میان مردمی رواج پیدا کند، اینها دستاوردهای قطعی آن مردم خواهد بود، بدیهی است که نماز از سر کسالت و بی‌حضور و یا خودنمایانه، هیچ یک از این فوائد را نخواهد داشت.

همگانی نمودن نماز در کیفیتی شایسته در کشور

اکنون که بحمدالله به همت شما کمریستگان امر نماز حرکت تازه‌ای در جهت کشانده شدن دلها به نماز به راه افتاده است، لازم است که از ظرفیت عظیم این عطیه‌ی الهی بیشترین بهره برده شود. جوانان با مضامین و معارف گنجانیده در نماز به درستی آشنا شوند. جا و فضا برای نمازگزاران در همه‌ی مکانهایی که مردمی در آن گرد می‌آیند، به شکل شایسته و جذاب آماده گردد. هر برنامه‌ی مزاحم با نماز در اول وقت از سوی دستگاههای مؤثر مانند مراکز رسانه و فرهنگی و مرکز جابجایی مسافران و مراکز کسب و کار برطرف گردد. آهنگ اذان و لزوماً با صدای خوش در همه‌ی اوقات نماز در همه‌ی جای کشور به گوش رسد. ائمه‌ی جماعت و کسانی که در عمل، خود مقتدای دیگرانند، در تحصیل شرایط نماز مقبول مجاهدت بلیغ کنند. و مانند اصحاب معروف ائمه‌ علیهم السلام در کیفیت و کمیت نمازهای فریضه و نافله سرمشق دیگران باشند و خلاصه نماز را که دهها سال پیش از انقلاب در کشور ما مورد بی‌مهری و تهاجم تبلیغات گوناگون قرار گرفته بود، در کیفیتی شایسته همگانی کنند.

فضل و توفیق و هدایت الهی و دعای حضرت ولی الله الاعظم ارواحنا فداه را برای شما و همه‌ی نمازگزاران مسألت می‌کنم.

نماز سوزاننده‌ی ریشه کبر و تفاخر و جبروت موهوم

تکبر پر آفت‌ترین خصلت نکوهیده

نماز مؤثرترین عبادت در رفع تکبر

ستایش نماز از بیان امیرالمؤمنین

نقش برجسته نماز و اهتمام به ترویج آن

قدردانی از نماز فرصت پالایش معنوی نسل جوان

نماز سوزاننده‌ی ریشه کبر و تفاخر و جبروت موهوم*

تکبر پر آفت‌ترین خصلت نکوهیده

در میان خصلت‌های نکوهیده که سلامت جان و راحت زندگی را با خطر و مانع مواجه می‌سازند، تکبر از پرآفت‌ترین آنهاست. خودبرتربینی و سرکشی برخاسته از آن، چه بسیار حقیقت‌ها را ناشناخته، و چه راه‌های فضیلت را ناپیموده می‌گذارد. و چه کینه‌ها و خصومت‌های نابحق و چه زشتیها و ناهنجاریها که پدید می‌آورد. آری تکبر، حجاب حقیقت، و خار راه فضیلت، و دشمن صفا و صداقت، و انگیزه‌ی دشمنی و شرارت است. آحاد و جامعه‌های بشری از آغاز عمر خود تا کنون، ضایعات بی‌شماری را از کبر و خود پسندی اقوام و افراد، و سرکشیها و تعصبات ناشی از آن، تحمل کرده‌اند و می‌کنند.

نماز مؤثرترین عبادت در رفع تکبر

عبادات اسلامی و بیش از همه نماز، برای زدودن این آفت از جان آدمیان، از جمله درمان‌های مؤثر و کارآمد می‌باشند. نماز، آنگاه که با حال و حضور و آداب، گزارده شود روح آدمی را به نیازمندی ذاتی وی آشنا می‌سازد، و ریشه کبر و تفاخر و جبروت موهوم را در درون او می‌سوزاند. خشوع در برابر پروردگار، نور بصیرت را بر دل او می‌تاباند و سایه‌ی وهم‌آلود خود بزرگ‌بینی را از آن می‌زداید: فرض الله الایمان تطهیرا من الشرک و الصلاه تنزیها من الکبر...

🌟 ستایش نماز از بیان امیرالمؤمنین

چه نیکو است به سخن پیشوای پرهیزکاران و امیر مؤمنان (علیه السلام) گوش فرادهیم و ستایش نماز را در سالی که مزین به نام والای اوست، از بیان ستوده‌ی او بشنویم. در نهج البلاغه چنین آمده است. و عن ذلك ما حرس الله عباده المؤمنین بالصلوات و الزکوات و مجاهده الصیام فی الايام المفروضات، تسکینا لاطرافهم و تخشيعا لابصارهم و تذليلا لنفوسهم و تخفيضا لقلوبهم و اذها با للخیلاء عنهم.. یعنی: خداوند بندگان مؤمن را با نمازها و زکاتها و روزه‌های دشوار از کبر و خودبینی محافظت و حراست می‌کند: به پیکر آنان آرامش می‌بخشد، به دیدگان آنان فروتنی می‌دهد، نفس آنان را رام می‌سازد، دل‌های آنان را افتادگی می‌آموزد، و خودپسندی را از آنان دور می‌کند.

🌟 نقش برجسته نماز و اهتمام به ترویج آن

در کشور اسلامی ما همه‌ی آحاد مردم، بویژه بلندپایگان علمی و اجتماعی و مالی، به این خصوصیات نیازمندند. بلای طغیان، و تجاوز، و زورگویی، و زیاده‌طلبی، و تحقیر دیگران، و نادیده گرفتن حق صاحبان حق، امروزه بزرگترین آفت جوامع بشری و جامعه‌ی جهانی است و علاج این همه، در این بیان والای علوی علیه السلام است. توجه به این واقعیتها، نقش برجسته‌ی نماز و نیایش را در چشم اهل بصیرت و انصاف آشکار می‌سازد و اهتمام به ترویج و تعریف این فریضه‌ی پر راز و رمز را، بر دوش آگاهان جامعه می‌نهد. اینجانب ضمن سپاسگزاری از شما که به کار نماز و معرفی و اقامه‌ی آن پرداخته‌اید، بار دیگر بر توصیه‌هایی که در پیامهای گذشته کرده‌ام تأکید می‌ورزم.

🌟 قدردانی از نماز فرصت پالایش معنوی نسل جوان

نسل جوان و نیک نهاد کشور را به قدردانی از فرصت نماز که فرصت شکفتگی معنوی و پالایش روحی است فرامی‌خوانم، به مسؤولان فرهنگی و رسانه‌یی و همه مبلغان دینی اهمیت ترویج این فریضه و نقش بی‌همتای آن در پرورش فضیلتها و زدودن فسادها را یادآور می‌شوم. و از همه‌ی خدمتگزاران این راه، و دلسوزان امر نماز که با قلم و بیان و مال و آبرو و حضور خود، به اقامه‌ی نماز کمک می‌کنند صمیمانه تشکر می‌کنم. امید است همگی مشمول رحمت الهی و دعای حضرت بقیه الله ارواحنا فداه باشید.

نماز، نابترین و کاملترین نمونه و وسیله‌ی ذکر

🕌 **گردهمایی نماز یکی از مهمترین گردهمایی‌های کشور**

🕌 **انسان مظهر بدترین و زیباترین حقایق هستی**

🕌 **فسادپذیری انسان، بزرگترین تهدید**

🕌 **نماز کاملترین نمونه و وسیله ذکر**

🕌 **لزوم ادای نماز در هر حال و شرایط**

🕌 **لزوم مشارکت مسئولان، علما، روشنفکران و**

هنرمندان در احیای نماز

🕌 **احتساب مسجدسازی در اعتبارات فوق برنامه**

آموزش و پرورش

🕌 **لزوم هجرت روحانیون به روستاها**

🕌 **فراهم ساختن رابطه انس با نمازگزاران توسط ائمه**

جماعات و جمعه

🕌 **تلاش عالمانه و مدبرانه برای تقویت فضای ذکر در**

کشور

🕌 **مطالبه از مسئولین در جهت انجام وظایفشان در**

موضوع نماز

نماز، نابترین و کاملترین نمونه و وسیله‌ی ذکر*

گردهمایی نماز یکی از مهمترین گردهمایی‌های کشور

این گردهمایی را که همه ساله با حضور بلندپایگان علمی و سیاسی کشور تشکیل می‌گردد، باید یکی از مهمترین گردهمایی‌ها شمرده، زیرا موضوع آن نماز است که برترین فریضه دینی است و مخاطب آن همه‌ی آحاد ملت‌اند و از این رو لازم است که دست‌اندرکاران اجرایی ذیربط نکاتی را که در آغاز این گردهمایی خطاب به آنان تذکر داده می‌شود صرفاً یک توصیه‌ی تشریفاتی نینگارند. در پیام سال گذشته‌ی اینجانب به حاضران این گردهمایی و دیگران چنین آمده است:

انسان مظهر بدترین و زیباترین حقایق هستی

«انسان که از سوئی گاه مظهر برترین و زیباترین حقایق هستی است، از سوئی دیگر، گاه محلّ بُروز زشتیها و پستیهای بی‌همانند نیز می‌گردد. اگر در جائی و زمانی او را مظهر آگاهی و محبت و فداکاری یا خردمندی و آفرینندگی و پیشرفت در عرصه‌های تعالی، یا آیت شوق و شور و امید می‌بینیم، در جائی و زمانی دیگر او را دچار غفلت و کینه و خودخواهی، یا جهل و عادت و رکود، یا سستی و نومیدی و بدبینی مشاهده می‌کنیم. این عنصر با استعداد، می‌تواند برترین موجود گیتی تا پست‌ترین پدیده‌ی هستی گردد. او مجهز به همه‌ی ابزارها و زمینه‌های تعالی و تکامل معنوی و مادی، آفریده شده است. سرشت او، نیک و راه‌نیک به روی اوباز است. خرد و قدرت بر تصمیم‌گیری و انتخاب، دو بال توانای اویند. و رسولان الهی راهنمایان و امیددهندگان و کمک

کنندگان به او.

❁ فسادپذیری انسان، بزرگترین تهدید

اما او با این حال می‌تواند تسلیم ضعفها و هوسها و خودخواهیها یا جاهلها و غفلتها و عاداتهای خود شود و خود را از همه‌ی آن بشارتها و امیدها و معراجها محروم سازد. این همان است که آن را باید «فسادپذیری انسان» نامید و همان است که در عمر دراز بشریت و نیز در عمر هر یک از آحاد بشر، بزرگترین مصیبت او و خطرناکترین تهدید او به شمار رفته است و می‌رود. برای پیشگیری و نیز درمان این آفت بزرگ، دین خدا «ذکر» را به انسان آموخته است. ذکر یعنی حقیقت را به یاد آوردن، خود را در برابر خدا یافتن، به او گوش سپردن و به او دل دادن. یعنی از دلمشغولیهائی که آدمی را اسیر و سوسه‌ی هوسها می‌کند، یا میل به برتری‌جویی و کین‌ورزی و آزمندی او را ارضا می‌سازد، خود را رها ساختن، یعنی او را از جهنمی که برای خود فراهم کرده است، به بهشت صفا و انس و بهجت و امن بردن.

❁ نماز کاملترین نمونه و وسیله ذکر

و نماز با ترکیب هماهنگ دل و زبان و حرکت، نابترین و کاملترین نمونه و وسیله‌ی ذکر است. انسان در زندگی شخصی‌اش، گاه بر اثر محنتها و شدت‌ها و مصیبتها، و در زندگی جمعی‌اش، گاه با حوادث تحوّل آفرین مانند حرکت عمومی به سوی جهاد یا انفاق یا کمک به نیازمندان، به عامل ذکر نزدیک می‌شود، و گاه با سرگرمیهای هوس‌آلود و غرق شدن در سرخوشی و اشرافیگری و عیش‌بارگی، از آن دور می‌افتد. عنصری که می‌تواند در همه‌ی این احوال او را به بهشت «ذکر» نزدیک یا نزدیک‌تر کند، نماز است.

نماز در حالات آمادگی روحی، به آدمی عروج و حال و حضور بیشتر می‌بخشد و در حالات غفلت و ناآمادگی، در گوش او زنگ آماده باش می‌نوازد و او را به آن وادی نورانی نزدیک می‌سازد.

❁ لزوم ادای نماز در هر حال و شرایط

لذا نماز در هیچ حالی نباید ترک شود. در عین شدت و محنت، در بُحوحه‌ی میدان جهاد، در هنگام فراغ و آسایش، و حتی در میان محیط لجن‌آلودی که انسان با هوسها و کینه‌ها و شهوت‌ها و خودخواهیها، پیرامون خود پدید آورده است. نماز یک شربت مقوی و شفا بخش است، باید آن را با دل و جان خود نوشید و از هر نقطه که در آن واقع شده‌ایم، یک گام یا یک میدان به بهشت رضوان نزدیک شد. از این روست که نه حَیَّ علی‌الجهاد و نه حَیَّ علی‌الصوم و نه حَیَّ علی‌الانفاق، نگفته‌اند، ولی در هرروز بارها سروده‌اند: حَیَّ علی‌الصلاة. در دوران انقلاب و جنگ تحمیلی، نماز، ما را در حرکتمان مصمّم‌تر و نیرومندتر می‌کرد، و امروز که خطر غفلت

و عیش‌بارگی و آرزوهای حقیر و تنگ‌نظرانه و عادت‌ها و روزمرگی‌ها ما را تهدید می‌کند، نماز به ما مصونیت می‌بخشد و بن‌بست‌های پنداری ما را می‌شکند و راه ما را روشن و افق را درخشان می‌سازد.

این تنها برگی از کتاب مناقب نماز است، و همین برای به راه انداختن حرکتی جدی‌تر از گذشته، می‌تواند انگیزه‌ئی ژرف و کارآمد پدید آورد.

🌟 لزوم مشارکت مسئولان، علما، روشنفکران و هنرمندان در احیای نماز

همه باید در این حرکت بزرگ که شایسته است جهاد نامیده شود، خود را ملتزم و متعهد بدانند. علمای دین، روشنفکران، هنرمندان، جوانان، پدران و مادران و همسران، دارندگان منبرها و رسانه‌ها، نویسندگان، و بیش از همه مسئولان بخش‌های حکومتی مانند: وزارت‌های آموزش و پرورش، علوم و فن‌آوری، ارشاد، صدا و سیما، سازمان‌های تبلیغاتی، مراکز تولید سینمایی، پژوهشگاه‌ها، مدیرانی که نیروی انسانی کلانی در قبضه‌ی امر و نهی آنهایند، مانند: نیروهای مسلح، وزارتخانه‌ها، کارگاه‌ها، دانشگاه‌ها و مدارس، وسایل حمل و نقل و غیره و غیره.. اینان هر یک به گونه‌ای می‌توانند و می‌باید در این حرکت همگانی سهیم گردند و نقش ویژه‌ی خود را بگذارند. این کار با سهل‌انگاری و کم‌همتی به سرانجام خود نمی‌رسد. از برترین شیوه‌ها و فنی‌ترین و هنری‌ترین ابزارها باید بهره گرفته شود. نمایش نماز جماعت مهجوری، با جمع معدودی، آنهم از فرسودگان بی‌نشاط، ترویج نماز جماعت نیست. همچنانکه پخش صدای اذان از رسانه‌های صوت و تصویر، کافی نیست. جوانهای ما هزاران صف جماعت پرشور و حال در سراسر کشور تشکیل می‌دهند، مردم زیادی از آنان که فیلم‌های سینمایی در گزارش واقعیت‌های زندگی آنان ساخته می‌شود، اهل نماز و نیاز و تهجدند، حنجره‌های بسیاری از روی ایمان و تعبد در هنگام اذان، صدا به این سرود معنوی بلند می‌کنند، گروه‌های انبوهی در هنگام نماز از کار روزانه دست کشیده به مسجد رو می‌آورند، اینها می‌تواند در ساخت‌های هنری، چهره‌ی زیبا و ترغیب‌کننده‌ی این فریضه‌ی نجات‌بخش را به همه نشان دهد. در دانشگاه‌ها و دیگر مراکز انسانی انبوه، مسجد می‌تواند جایگاه امن و صفا باشد، و امام جماعت، غمگساری و راهنمایی و همدلی را در کنار اقامه‌ی نماز، در آن مهبط رحمت و هدایت الهی به نمازگزاران هدیه کند. مجامع دانشجویی و دانش‌آموزی در آن صورت، جذابترین مرکز تجمع خود را مسجد دانشگاه و مدرسه خواهند یافت و پایگاه تقوا، پایگاه فعالیت جوانان خواهد شد.

🌟 احتساب مسجدسازی در اعتبارات فوق برنامه آموزش و پرورش

به مدیران آموزش و پرورش و علوم یادآوری می‌کنم که سهم مسجدسازی و مسجدپردازی باید

در اعتبارات فعالیت‌های فوق برنامه، در ردیف اول و بیش از سهم دیگر بخش‌های این سرفصل باشد.

🕌 لزوم هجرت روحانیون به روستاها

هجرت هفتگی روحانیون مستقر در مراکز نظامی و غیره، به روستاهای همسایه‌ی این مراکز از توصیه‌های پیشین من است که بر آن تأکید می‌ورزم. همچنین فراهم ساختن فضای مادی و معنوی برای اقامه‌ی نماز در بوستانها و گردشگاهها و نمایشگاهها و امثال آن.

🕌 فراهم ساختن رابطه انس با نمازگزاران توسط ائمه جماعات و جمعه

امامان محترم جماعت، اگر خود بر اثر کهولت و غیره نمی‌توانند وظیفه‌ی رابطه و انس و راهنمایی را برای نمازگزاران، بویژه جوانان فراهم کنند، در کنار خود فضایی جوان و پرنشاط را به کار گیرند و آنان را در کار با خود شریک سازند. نمازهای جمعه باید پایگاه جذب و نصیحت و تعلیم باشد. امامان محترم جمعه با کمک برگزار کنندگان مراسم نماز، همه‌ی سعی خود را در این جهت مبذول دارند.

🕌 تلاش عالمانه و مدبرانه برای تقویت فضای ذکر در کشور

خدا را سپاس که محیط عمومی کشور، محیط ذکر و نماز و معنویت است، و خدا را سپاس که خیل عظیمی از مردم ما به ویژه جوانان با نماز و نیاز، پیوندی روحی و عاطفی و عقلانی دارند. لیکن این همه باید گامهای نهائی شمرده نشود و بیش از گذشته تلاش عالمانه و مدبرانه و نازک اندیشانه در این رویکرد به کار رود.»

🕌 مطالبه از مسئولین در جهت انجام وظایفشان در موضوع نماز

اکنون این سؤال بسیار جدی و مهم برای اینجانب مطرح است، که مسئولان اجرائی مخاطب این مطالبات تا چه حدّ به وظیفه‌ی خود عمل کرده‌اند. صدا و سیما، آموزش و پرورش، وزارت علوم و سایر مراکز دانشگاهی، وزارت ارشاد اسلامی، سازمان تبلیغات اسلامی، مراکز تولید سینمایی، نیروهای مسلح، مدیریت حمل و نقل و مدیریت‌های شهری و دیگران، چه اندازه وظیفه‌ای را که در این پیام از آنان خواسته شده است به انجام رسانده‌اند. از ریاست محترم جمهوری و دیگر مسئولان عالی‌رتبه به جدّ انتظار می‌رود که دست‌اندرکاران را با این سؤال اساسی مواجه سازند و پاسخ فعال آنان را مطالبه کنند.

برپایی خیمه دین با نماز

تلاش برای ترویج نماز

اهمیت به نماز، ویژگی جامعه موحد

انگیزه و جهت‌گیری عناصر حرکت‌ساز موجود در نماز

اهمیت نماز در مدرسانی به‌ایفای مسئولیت‌های اجتماعی

اهمیت حضور قلب در نماز

مقدمه همگانی شدن ایجاد حضور قلب در نماز

لزوم استفاده از ابزارهای مفید تبلیغ برای ترویج و تبیین نماز

برپایی خیمه دین با نماز

تلاش برای ترویج نماز

می‌خواهم عرض بکنم که آنچه در این زمینه وقت بگذارید و تلاش کنید و از نیروی مادی و معنوی خودتان در امر ترویج نماز استفاده کنید، زیادی انجام نگرفته است؛ جا دارد. اینکه به ما گفتند «الصَّلوة عمود الدین»، باید این را جدی بگیریم. خیمه‌ی دین با نماز برپاست؛ هم در دینداری و تدین یک فرد، هم در اقامه‌ی یک جامعه‌ی دینی و هم در دینداری یک کشور و یک مجتمع. اگر ما نتوانیم کیفیت تأثیر نماز را در این عرض عریض و وسیع درست تشخیص بدهیم، از کوتاهی دید ماست. و آلا آن کسی که فرموده است: «الصَّلوة عمود الدین» و آیات کریمه‌ی قرآن که ناطق به اهمیت نماز هستند، خوب می‌دانند که این ساز و کار چگونه و این نقش چگونه است.

اهمیت به نماز، ویژگی جامعه موحد

یک وقتی در دوران طاغوت و در بعضی از سلولهای زندانهای دشوار و هولناک آن رژیم که زندانیهای گوناگونی در آن جا زندانی بودند؛ از زندانیهای مسلمان و با تفکر اسلامی، تا بعضی که با گرایشهای حزبی و ایدئولوژیهای گوناگونی که بهر حال اسمش اسلامی بود، ما شنیده بودیم - شاید خود من به غیر واسط هم شنیده بودم، اگر دیگران هم شنیده بودند که نقل می‌کردند - که بعضی از اینها می‌گفتند: چقدر می‌گویید «حیّ علی الصَّلوة»، بگویید «حیّ علی الجهاد». فضای مبارزه، این تفکر و این نگاه را به مسائل به وجود آورده که دائم چسبیده‌اید به صلوة و مرتب می‌گویید

«حَتَّى عَلَى الصَّلَاةِ، حَتَّى عَلَى الصَّلَاةِ»، خوب بگویند «حَتَّى عَلَى الْجِهَادِ» و مردم را به جهاد فرا بخوانید. اما تجربه‌های روزگار نشان داد که بی‌اعتنایی به نماز، چه بر سر یک انسانی و چه بر سر جهاد انسانها می‌آورد؛ هم جهاد را تعطیل می‌کند، هم جهت مبارزه را از جهاد بودن خارج می‌کند و به مبارزه‌ی برای قدرت و برای هوای نفس تبدیل می‌کند. آن چیزی که مبارزه‌ی یک انسان و چالش یک امت را رنگ جهاد و معنای جهاد می‌بخشد، همان توجه به خداست، که قوامش به نماز است. لذا اولین واجبی که بر پیغمبر واجب می‌شود، نماز است؛ اول تبلیغی که برای پیغمبر خدای متعال معین می‌کند، «وَأَمْرُ أَهْلِكَ بِالصَّلَاةِ» است؛ توصیفی که خدای متعال در درجه‌ی اول برای جامعه‌ی موحد بیان می‌کند، «الَّذِينَ أَنْ مَكَتَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ» است. این، اهمیت نماز است.

انگیزه و جهت‌گیری عناصر حرکت‌ساز موجود در نماز

برای حرکت در این میدان آنچه که بیش از همه لازم است، دو چیز است: یکی انگیزه، آن نیروی درونی که انسان را حرکت بدهد و راه ببرد؛ دیگر، آن قطب‌نمایی که انسان، آن ستاره‌ی راهنما را فراموش نکند و جهتش کج نشود. اگر انگیزه نبود، انسان وسط راه می‌ماند؛ مشکلات زیاد است. اقامه‌ی جامعه‌ی توحیدی، اقامه‌ی عدل در میان بشر، برپا کردن خیمه‌ی حق در بین این همه طوفانهای هوای باطل، کار آسانی نیست؛ انگیزه لازم است. این انگیزه عبارت است از توجه به خدا؛ «ذَكَرَ اللَّهُ»؛ مدد گرفتن از پروردگار، کار را با حساب خدا انجام دادن؛ و آن قبله‌نما هم عبارت است از توجه به هدف کار و اینکه ما مقصودمان قدرت نیست، ثروت نیست، هوی پرستی نیست، تمنیات شخصی نیست، ملاحظات گوناگون سیاسی نیست؛ بلکه هدفمان خداست. این دوتا خصوصیت، این دو عامل مهم، یعنی انگیزه و جهت‌گیری، در نماز خلاصه شده.

اهمیت نماز در مدد رسانی به ایفای مسئولیت‌های اجتماعی

و این هم برای کسانی که بخش قابل توجهی از این مسئولیت را بر دوش دارند، هم برای مردمان متوسط، هم برای عموم افراد جامعه، لازم است. البته کسانی مسئولیت‌هایشان سنگینتر است، بیشتر احتیاج دارند؛ آنها نیازشان به هر دو بیشتر است؛ هم به انگیزه، هم به جهت‌یابی و دقت در جهت‌گیری. لذا این که خداوند به پیغمبر می‌فرماید: «قُمْ اللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا نَفْثَهُ أَوْ نَقْصَ مِنْهُ قَلِيلًا» او زد علیه و رَتَّلَ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا؛ شب را به ذکر خدا بگذران، بخش مهمی از شب را نماز بخوان، با خدا متصل شو. چرا؟ زیرا: «أَنَا سَنَلِقُ عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا»؛ خطاب سنگینی متوجه به توست، خودت را آماده کن، برای این است. بنابراین، ماها بیشتر احتیاج داریم، دیگر مردم هم به نسبت در درجات مختلف به نماز احتیاج دارند. نماز اهمیتش این است.

اهمیت حضور قلب در نماز

و در نماز آنچه که مهم است و باید روی آن تکیه کرد بعد از ترویج اصل نماز - که همه را نمازخوان باید کرد و همه نمازخوان بشوند - عبارت است از توجه در نماز. همان چیزی که «حضور قلب» به آن گفته می‌شود. حضور قلب و توجه، کاری است که به تمرین احتیاج دارد. کسانی که این کارها را کرده‌اند و بلدند، به ما یاد می‌دهند که انسان باید در حال نماز، خود را در حضور یک مخاطب عالی‌شأن و عالی‌مقام که خالق هستی است و مالک همه‌ی وجود انسان است، احساس کند. هر مقدار از نماز که توانست این حالت را داشته باشد، به تعبیر روایات این نماز، نماز مقبول است و آن خاصیت و اثر را خواهد بخشید. و دیگر آثار نماز - که نمی‌شود آثار نماز را در چند جمله یا در چند فقره‌ی کوتاه خلاصه کرد - بر این مترتب می‌شود.

مقدمه همگانی شدن ایجاد حضور قلب در نماز

البته مقدمه‌ی اول و لازم این است که ما همه‌ی جوانها و همه‌ی مردمان را با نماز آشنا کنیم و اهمیت نماز را برای اینها شرح بدهیم. این کار متصدی لازم دارد و بحمدالله شماها این را به عهده گرفته‌اید و متصدی این کار شده‌اید. حقیقتاً دستگاههای مختلف بایستی در این زمینه کار و تلاش کنند. این، مهم است؛ این فقط این نیست که ما یک آدم غافل یا بی‌نماز را به نماز می‌کشانیم؛ این معنایش این است که ما داریم پایه‌های یک حرکت عظیم جهانی را که نظام جمهوری اسلامی ستون مستحکم آن است، در میان انسانها استوار می‌کنیم. انسانها وقتی دلشان با نماز انس گرفت و از طریق نماز با خدای متعال مأنوس و آشنا شدند، به طور طبیعی گناهان از اینها دور می‌شود؛ دل‌هایشان نسبت به گناه حساس می‌شود و آن حالت تقوایی که در شرع مقدس قوام دینداری است، بتدریج در انسان حاصل می‌شود. مسأله‌ی نماز این است. لذا ما اولاً از همه‌ی دوستان به خصوص از شخص آقای قرائتی که واقعاً تلاش مجدانه‌ای و مخلصانه‌ای در این راه انجام دادند و کسانی که با ایشان همکاری کردند، صمیمانه تشکر می‌کنیم.

لزوم استفاده از ابزارهای مفید تبلیغ برای ترویج و تبیین نماز

ثانیاً تأکید می‌کنیم این کار را نیمه‌کاره نگذارید؛ میان راه خسته نشوید. این، برای همیشه است؛ این کاری است که به طور مستمر باید ادامه داشته باشد؛ این مثل خود نماز که تعطیل‌بردار نیست، توقف نمی‌پذیرد؛ چون غفلت انسان موجبات فراوانی دارد و خیلی چیزها انسان را غافل می‌کند. برای اینکه با این غفلت مبارزه بشود، نماز لازم است؛ صبح، نماز؛ ظهر، نماز؛ شب، نماز؛ نافله، فریضه. به اهمیت نماز، به تأثیر نماز، به شرائط معنوی نماز باید مردم را آشنا کرد و از همه‌ی ابزارهای مفید تبلیغ بایستی در این راه استفاده کرد.

مواظب باشیم جسم نماز از روح نماز خالی نماند

- نماز، کلیدی ترین عنصر اصلاح فرد و جامعه
- نفسانیات عامل ایجاد مفسد در عالم
- ذکر خدا مهار کننده نفسانیات در انسان
- ایجاد امنیت در جامعه و فرد با ترویج اهمیت اقامه نماز
- توجه در نماز
- توجه به روح نماز در ترویج و تعلیم نماز در جامعه
- توجه به قالب نماز لازمه حضور و توجه در نماز
- اهمیت ملاحظه و دقت در ادای نماز
- ضرورت اهمیت دادن جامعه جوان به نماز
- ویژگی های نماز خوب و ترویج آن
- توجه به ایجاد مساجد در کنار کارهای عمرانی بزرگ
- لحاظ نمودن زمان اقامه نماز در حرکت قطارها و پروازها
- آبادی مساجد نشانه توجه به اقامه نماز در کشور

مواظب باشیم جسم نماز از روح نماز خالی نماند *

نماز، کلیدی ترین عنصر اصلاح فرد و جامعه

اهمیت کار اقامه‌ی نماز و ترویج نماز، ناشی است از اهمیت خود نماز. وقتی ما می‌بینیم در شرع مقدس اسلام این همه راجع به نماز - چه در قرآن، چه در کلمات نبی مکرم، چه در فرمایشات معصومین - ترغیب و تشویق و اهتمام نشان داده شده، کشف میکنیم که این نماز در بین مجموعه‌ی داروهای درمانگر بیماری‌های جسمی و روحی و فردی و اجتماعی انسان، آن عنصر اصلی یا یکی از اصلی‌ترین عناصر است. همه‌ی واجبات شرعی، اجتناب از همه‌ی محرمات، تشکیل دهنده‌ی مجموعه‌ای است از داروی تجویز شده‌ی از سوی پروردگار برای تقویت بنیه‌ی روحی و اصلاح امور دنیا و آخرت انسان - اصلاح جامعه، اصلاح فرد - منتها در این مجموعه بعضی از عناصر کلیدی هستند که شاید بشود گفت نماز کلیدی‌ترین این عناصر است. «الذین ان مکّناهم فی الارض اقاموا الصلوة»^۱ مؤمنان، مجاهدان راه خدا، ایثارگران طریق تحکیم معارف الهی این جوهری‌اند که وقتی «ان مکّناهم فی الارض»؛ وقتی ما اینها را در زمین متمکن کردیم، قدرت را به اینها سپردیم، خیلی کارها باید انجام بدهند: استقرار عدالت، ایجاد چه، چه، اما اول چیزی که وجود دارد: «اقاموا الصلوة»؛ نماز را اقامه میکنند. چه رازی است در این نماز که اقامه‌ی آن اینقدر مهم است؟

نفسانیات عامل ایجاد مفاسد در عالم

درباره‌ی نماز خیلی بحث شده است. هر انسانی در درون خود یک نفس سرکش دارد، یک پیل

*. بیانات در دیدار شرکت‌کنندگان در هفدهمین اجلاس نماز ۱۳۸۷/۰۸/۲۹

مست که اگر مراقبش بودید، با چکش مرتب بر سر او کوبیدید، او شما را به هلاکت نخواهد انداخت؛ رفتار او کنترل خواهد شد و همین نفس انسانی مایه‌ی پیشرفت شما خواهد شد. نفس، مجموعه‌ی غرائز انسانی است که اگر این غرائز درست کنترل شوند، در راه صحیح به کار گرفته شوند، درست اعمال شوند، انسان را به اوج کمال خواهند رساند. اشکال این است که مستی میکنند. بایستی یک کنترل کننده‌ای وجود داشته باشد. اگر ظلم در دنیا هست، ناشی از بدمستی غرائز و نفسانیات یک یا چند نفر یا یک مجموعه است؛ اگر فحشاء در دنیا هست، همین جور؛ اگر اهانت به انسان و پامال کردن کرامت انسان در دنیا وجود دارد، همین جور؛ اگر فقر در دنیا هست، بخش عظیمی از جامعه‌ی بشری دچار محرومیت از نعم الهی بر روی زمینند، به خاطر همین است. نفسانیات مجموعه‌ی ستمگر، ظلم را به وجود می‌آورد. مجموعه‌ی مستکبر، استضعاف را به وجود می‌آورد. مجموعه‌ی تمامت‌خواه و فزونی‌طلب و بی‌رحم، فقر را به وجود می‌آورد، گرسنگی را به وجود می‌آورد. این نفسانیات است که این همه مفسد در عالم از اول تاریخ تا امروز وجود داشته و هرچه انسان در به کارگیری توانائی‌های گوناگونی که خدا در او به ودیعت گذاشته، جلوتر رفته، این کمتر نشده، بیشتر شده؛ «چو دزدی با چراغ آید گزیده‌تر برد کالا»^۲ آن ظالمی که بمب اتم دارد، فرق میکند با آن ظالمی که فقط با شمشیر می‌جنگد. این نفسانیات برای انسانها خطرناک‌تر شده‌اند.

🌟 ذکر خدا مهار کننده نفسانیات در انسان

یک چنین چیزی در وجود انسانها هست. همه‌ی انسانها مبتلا به این پیل مست در درون وجود خودشان هستند که باید این را مهار کنند. این مهار با ذکر خداست؛ با یاد خداست؛ با پناه بردن به خداست؛ با احساس نیاز به پروردگار است؛ با احساس حقارت خود در مقابل عظمت الهی است؛ با احساس زشتی‌های خود در مقابل جمال مطلق حق متعال است. اینها همه‌اش ناشی از ذکر است. انسانی که باتقواست، یعنی مراقب خودش هست و متذکر هست، منشأ شر و ظلم و فساد و طغیان و بدی به این و آن نمیشود. آن ذکر الهی مرتب دارد او را نهی میکند؛ مرتب دارد او را باز میدارد: «الصلوة تنهی». «تنهی» یعنی نهی میکند، نه اینکه دست و پای انسان را میبندد؛ غرائز را از کار می‌اندازد. بعضی خیال میکنند «الصلوة تنهی عن الفحشاء و المنکر»^۳، معنایش این است که اگر نماز خواندی، دیگر فحشا و منکر از بین خواهد رفت؛ نه، معنایش این است که وقتی نماز میخوانی، آن واعظ درونی تو که با نماز جان گرفته، او مرتب به تو از بدی فحشاء و منکر میگوید. و گفتن و تکرار کردن و بر دل فرو خواندن، طبعاً اثر دارد و دل را خاضع و خاشع میکند. لذاست می‌بینید نماز تکرار باید شود. روزه، سالی یک بار؛ حج، عمری یک بار؛ نماز، هر روز چند بار باید تکرار شود. اهمیت نماز اینجاست.

ایجاد امنیت در جامعه و فرد با ترویج اهمیت اقامه نماز

اگر نماز خواندیم، از درون انسان، از دل انسان بگیریم تا سطح جامعه و تا سطح حاکمیت بر جامعه - هرچه این جامعه بزرگ باشد - به برکت نماز امان پیدا میکند، امنیت پیدا میکند. دل انسان امنیت پیدا میکند، جسم انسان امنیت پیدا میکند، جامعه‌ی انسان امنیت پیدا میکند. نماز خاصیتش این است؛ اقامه‌ی صلاة در جامعه این است. اینی که این همه تأکید شده، کار شما این است؛ شما ستادهای اقامه‌ی نماز و ستادهای ترویج نماز در هر نقطه‌ای از نقاط کشور، در هر قشری از اقشار و مهمتر از همه در مجموعه‌ی جوانان نخبه و دانشجو. این معنایش کشاندن جامعه به این حالت ذکر همگانی است. همگان متذکر باشند؛ کوچک، بزرگ، زن، مرد، مسئول دولتی، غیر مسئول دولتی، شخصی که برای خودش کار میکند، شخصی که برای یک جماعتی کار میکند، اینها وقتی متذکر پروردگار بودند، کارها سامان پیدا میکند. بیشتر گناهان ما از غفلت سر میزند. این نماز به طور دائم تکرار میشود.

توجه در نماز

در این زمینه‌ها حرف زیاد زده‌اند، ما هم بارها عرض کرده‌ایم؛ نماز جسمی دارد و روحی. به این باید توجه بشود. یعنی تک تک ما، خود من و دیگران باید به این توجه کنیم. نماز قالبی دارد و مضمونی؛ جسمی دارد و روحی. مواظب باشیم جسم نماز از روح نماز خالی نماند. نمی‌گوئیم جسم بی‌روح نماز هیچ اثری ندارد؛ چرا، بالاخره یک اثرکی دارد؛ اما آن نمازی که اسلام و قرآن و شرع و پیغمبر و ائمه (علیهم‌السلام) این همه روی آن تأکید کردند، نمازی است که جسم و روحش هر دو کامل باشد. این جسم هم متناسب با همان روح فراهم شده؛ قرائت دارد، رکوع دارد، سجود دارد، به خاک افتادن دارد، دست بلند کردن دارد، بلند حرف زدن دارد، آهسته حرف زدن دارد. این تنوع برای پوشش دادن به همه‌ی آن نیازهایی است که به وسیله‌ی نماز بایستی برآورده شود که هر کدام رازی در جای خود دارد و مجموعه‌ی اینها، قالب و شکل نماز را به وجود می‌آورد. این شکل خیلی مهم است، لیکن روح این نماز توجه است؛ توجه. بدانیم چه کار داریم میکنیم. نماز بی‌توجه - همان طور که عرض کردم - اثرش کم است.

شما از یک تکه الماس چند قیراطی خیلی ارزشمند دو جور میتوانید استفاده کنید. یک جور این است که مثل یک الماس، مثل یک سنگ قیمتی از آن استفاده کنید، یکی هم این است که آن را به عنوان سنگ ترازو به کار ببرید و به جای سنگ چند گرمی تو ترازو بگذارید و در مقابلش مثلاً فلفل یا زردچوبه بکشید! این هم استفاده‌ی از الماس است؛ اما چه جور استفاده‌ی؟! این مثل تزیین الماس است. البته باز هم با شکستن الماس فرق دارد؛ باز هم همین قدر، شکستن از او بدتر است؛ اما استفاده‌ی از الماس هم این نیست که آدم او را سنگ

ترازو قرار بدهد و با او فلفل و زردچوبه وزن کند. با نماز مثل الماسی که سنگ ترازو کرده‌ایم، نباید رفتار کنیم. نماز خیلی ذی‌قیمت است.

توجه به روح نماز در ترویج و تعلیم نماز در جامعه

یک وقت انسان نماز میخواند، مثل بقیه‌ی عادات روزانه؛ مسواک میزنیم - فرض بفرائید - ورزش میکنیم، همین جور نماز هم میخوانیم در وقت. یک وقت نه، انسان نماز میخواند، با این احساس که میخواهد حضور در محضر پروردگار پیدا کند. این یک جور دیگر است. ما همیشه در محضر پروردگاریم؛ خواب باشیم، بیدار باشیم، غافل باشیم، ذاکر باشیم. لیکن یک وقت هست که شما وضو میگیرید، تطهیر میکنید، خودتان را آماده میکنید، با طهارت جسم، با طهارت لباس، با طهارت معنوی ناشی از وضو و غسل میروید خدمت پروردگار عالم. ما در نماز باید یک چنین احساسی داشته باشیم. رفتیم خدمت پروردگار، عرض کردیم؛ با این حال وارد نماز باید شد؛ خود را در مقابل خدا باید احساس کرد؛ مخاطب باید داشت در نماز. و الاً صرف اینکه یک امواجی را که ناشی از کلمات و حروف هست، در فضا منتشر کنیم، این آن چیزی نیست که از ما خواسته شده. میشود همینطور گفت: «الحمد لله رب العالمین. الرحمن الرحیم. مالک یوم الدین...» و امواجش را منتشر کنیم. همین را میشود با قرائت خوب هم خواند، اما بی‌توجه، که باز هم همان منتشر کردن امواج صوتی است در هوا. این، آن چیزی نیست که از ما خواسته شده. از ما خواسته شده که در حال نماز دلمان را ببریم به پیشگاه پروردگار؛ از دلمان حرف بزنیم، با دلمان حرف بزنیم؛ اینها مهم است. این را در وضع ترویج نماز، در نمازی که خود ما میخوانیم، نمازی که به دیگران تعلیم میدهیم، این نکته‌ی روح نماز را باید توجه کنیم.

توجه به قالب نماز لازمه حضور و توجه در نماز

البته این روح بدون جسم هم به دست نمی‌آید. اینکه انسان خیال کند اگر این است، می‌نشینم صد بار ذکر میگویم و مثلاً نماز دیگر نمیخوانم، نه. همین جور که عرض کردیم، آن جسم، آن کالبد، با توجه به نیازهای تأمین‌شونده‌ی به وسیله‌ی این روح تنظیم شده است. لذا ببینید در روایات برای حالات مختلف نماز یک خصوصیتی را گذاشتند؛ واجب نیست، مستحب است. در وقت ایستادن به کجا نگاه کنید؛ در وقت سجده کردن به کجا نگاه کنید؛ در وقت رکوع، بعضی از روایات دارد، چشمتان را ببندید؛ بعضی روایات دارد به جلو نگاه کنید؛ این خصوصیات همه کمک میکنند به آن حالت حضور و توجهی که برای انسان لازم است.

اهمیت ملاحظه و دقت در ادای نماز

حالا اهمیت نماز که واقعاً برای ما توصیفش هم شاید ممکن نباشد. امام صادق (علیه‌السلام) در

بیماری رحلت به وصیّ شان میفرمایند که: «لیس منّی من استخفّ بالصّلوة»^۴ از ما نیست کسی که نماز را سبک بشمارد. استخفاف یعنی سبک شمردن، کم‌اهمیت شمردن. حالا این نماز با همه‌ی این خصوصیات، با همه‌ی این فضائل، چقدر از انسان وقت میگیرد؟ نماز واجب ما - این هفده رکعت - اگر انسان بخواهد با دقت و با قدری ملاحظه بخواند، فرض کنید سی و چهار دقیقه وقت میگیرد، و الا کمتر وقت خواهد گرفت. ما گاهی اوقات میشود که پای تلویزیون در انتظار برنامه‌ای که مورد علاقه‌ی ماست نشسته‌ایم و قبل از آن، دائم تبلیغات، تبلیغات، تبلیغات - بیست دقیقه، پانزده دقیقه - که هیچ کدام هم به درد ما نمیخورد، می‌نشینیم گوش میکنیم و بیست دقیقه وقتمان را از دست میدهیم، برای خاطر آن برنامه‌ای که میخواهیم. بیست دقیقه‌های زندگی ما اینجوری است. منتظر تاکسی میشویم، منتظر اتوبوس میشویم، منتظر ریفقمان میشویم که بیاید جایی برویم، منتظر استاد میشویم که سر کلاس دیر کرده، منتظر منبری میشویم که دیر به مجلس رسیده؛ همه‌ی اینها - ده دقیقه، پانزده دقیقه، بیست دقیقه - به هدر میرود. خوب، این بیست دقیقه و بیست و پنج دقیقه و سی دقیقه را برای نماز - این عمل راقی، این عمل بزرگ - مصرف کردن مگر چقدر اهمیت دارد.

❏ ضرورت اهمیت دادن جامعه جوان به نماز

در جامعه‌ی جوان کشور بیش از دیگران باید به نماز اهمیت داد. جوان با نماز دلش روشن میشود، امید پیدا میکند، شادابی روحی پیدا میکند، بهجت پیدا میکند. این حالات بیشتر مال جوانهاست، بیشتر مال موسم جوانی است؛ میتواند لذت ببرد. و اگر خدا به من و شما توفیق بدهد، نمازی بخوانیم که با توجه باشد، خواهیم دید که انسان در هنگام توجه به نماز از نماز سیر نمیشود. انسان وقتی به نماز توجه پیدا کند، آن چنان لذتی پیدا میکند که در هیچ یک از لذائد مادی این لذت وجود ندارد. این در اثر توجه است. بی‌توجهی به نماز، کسالت در حال نماز، از خصوصیات منافقین است - نه اینکه حالا هر کسی در حال نماز کسالت داشت، منافق است؛ نه - خدا منافقین را در قرآن معرفی میکند و میگوید اینها را از این بشناس. در زمان پیغمبر منافقینی بودند که برای خاطر این و آن نماز میخواندند و در دل به نماز اعتقادی نداشتند. «و اذا قاموا الى الصّلوة قاموا کسالی یرائون النّاس»^۵. بله، وقتی کسی طرف خطاب ندارد، با خدا حرف نمیزند، خسته میشود و برایش یک کار طولانی به نظر می‌آید. چهار رکعت نماز که چهار دقیقه، پنج دقیقه طول میکشد، برای او یک زمان طولانی به نظر می‌آید؛ در حالی که چهار دقیقه مگر چقدر است؟ انسان اگر در این حالت با خدا طرف خطاب بشود، آن وقت خواهد دید که مثل برق گذشت؛ دریغ میخورد، افسوس میخورد و دلش میخواهد طولانی‌تر بشود.

ویژگی های نماز خوب و ترویج آن

این معنا را در جوانها، ترویج کنید. جوانها اگر از حالا عادت کنند به نماز خوب، وقتی به سن ماها رسیدند، نماز خوب خواندن برایشان دیگر مشکل نیست. در سنین ما آدمی که عادت نکرده باشد به نماز خوب، نماز خوب خواندن ممکن است، اما مشکل است. برای آنکه از جوانی عادت کرده به اینکه خوب نماز بخواند؛ یعنی نماز با توجه - نماز خوب معنایش نماز با صدای خوش و قرائت خوب نیست؛ یعنی نماز با توجه، با حضور قلب؛ قلبش در محضر پروردگار حاضر باشد؛ از دل و با دل حرف بزند - آن وقت این سجیه‌ی او میشود و دیگر برایش زحمت ندارد؛ تا آخر عمر همینجور خوب نماز میخواند.

توجه به ایجاد مساجد در کنار کارهای عمرانی بزرگ

یک نکته‌ای را آقای قرائتی الان اشاره کردند، قبلاً هم مکرر گفته‌اند، ما هم گفته‌ایم؛ در مورد کمبود مسجد و نمازخانه در مراکز پرجمعیت. این را باید دوستانی که از دولت اینجا تشریف دارند - وزرای محترم که اینجا تشریف دارید - در دولت به طور جد مطرح کنید. همه‌ی کارهای مهندسی بزرگ بایستی یک پیوست مسجد و نمازخانه داشته باشد. وقتی مترو طراحی میکنیم، برای ایستگاه مترو، مسجد در آن ملاحظه شود؛ ایستگاه قطار طراحی میکنیم، فرودگاه طراحی میکنیم، مسجد در آن حتماً دیده شود. شهرک طراحی میکنیم، مسجد در مراکز لازم که ممکن است بیش از یکی لازم باشد، در او حتماً ملاحظه شود. آیا ممکن است ما یک شهرک را طراحی کنیم، خیابان‌کشی او را فراموش کنیم؟ میشود شهرک بدون خیابان؟ با این چشم باید به مسجد نگاه کرد. شهرک بدون مسجد معنی ندارد. وقتی انبوه‌سازان ساختمان میخواهند مجوز بگیرند برای انبوه‌سازی و ساختمان بسازند، در نقشه‌ای که ارائه میدهند که مجوز بر اساس او صادر میشود، باید نمازخانه دیده شود. ما باید با نمازخانه اینجوری برخورد کنیم.

لحاظ نمودن زمان اقامه نماز در حرکت قطارها و پروازها

اشاره کردند به پروازها؛ نه فقط پروازهای حج، در پروازهای گوناگون - داخلی، خارجی، دوردست - که وقت نماز را پوشش میدهد، حتماً رعایت مسئله‌ی نماز بشود. اگر امکان دارد قبل از پرواز و بعد از پرواز، وقت نماز وجود داشته باشد؛ اینجور نباشد که مثلاً فرض بفرمائید از قبل از اذان صبح راه بیفتند و بعد از آفتاب به مقصد برسند؛ نه، برنامه را جوری تنظیم کنند که مردم بتوانند نمازشان را بخوانند؛ یا قبل، یا بعد. اگر امکان ندارد - گاهی ضرورت‌هایی از لحاظ پروازهای داخلی، خارجی، خطوط هوایی، پیدا میشود که امکان ندارد - در داخل هواپیما امکانات نماز خواندن را فراهم کنند که البته کاملاً میشود قبله را تشخیص داد؛ یعنی خلبانها واردند،

میفهمند، میدانند؛ تا افرادی که مایلند در داخل هواپیما نماز بخوانند، بتوانند. البته مسئله‌ی حرکت قطارها هم به طریق اولی اینجور است. امروز در کشور ما این جهات قابل مقایسه‌ی با قبل از انقلاب نیست. شماها اغلب قبل از انقلاب را یادتان نیست. عجیب بود! هم اینجا، هم بعضی جاهای دیگر. ما عراق رفته بودیم، یک سفر عتبات مشرف شدیم، هر کار کردیم برای نماز صبح، توقف نکرد؛ یعنی اصلاً نمیشد؛ جوری تنظیم کرده بودند که نمیشد. و بنده مجبور شدم از اواخر قطار - که نزدیک ایستگاه یا اوائل ایستگاه بود - خودم را از پنجره بیندازم بیرون، که بتوانم نماز بخوانم؛ چون در داخل قطار کثیف بود و نمیشد نماز خواند. به هر حال، این چیزها هیچ رعایت نمیشد. حالا خیلی تفاوت کرده؛ منتها بیش از اینها انتظار هست. اهمیت نماز باید معلوم باشد.

آبادی مساجد نشانه توجه به اقامه نماز در کشور

ما بارها، مکرر به آقایان ائمه‌ی جمعه، ائمه‌ی جماعت و روحانیون محترم در شهرستانها، در تهران توصیه کردیم که مساجد باید آباد باشد؛ صدای اذان باید از مساجد بلند شود. باید همه نشانه‌های توجه به نماز و اقامه‌ی نماز را در شهر اسلامی - بخصوص در شهرهایی مثل تهران و شهرهای بزرگ کشور - ببینند، باید احساس کنند؛ هم مردم خودمان، هم کسانی که وارد این شهرها میشوند. نشانه‌های اسلامی باید واضح و آشکار باشد؛ کما اینکه در مهندسی‌های ما باید نشانه‌های اسلامی آشکار باشد. صهیونیستها هر نقطه‌ی دنیا که خواستند یک ساختمانی بسازند، آن علامت نحس ستاره‌ی داوود را سعی کردند یکجوری رویش تثبیت کنند. کار سیاسی‌شان اینجوری است. ما مسلمانها نشانه‌های اسلامی و مهندسی اسلامی را باید در همه‌ی کارهایمان، از جمله در باب مهندسی بایستی مراعات کنیم.

دسترسی آسان به مسجد، نیاز ضروری مؤمنان، جوانان
و نوجوانان

- مسجد زیباترین و پرمغزترین ابتکارهای اسلام
- محروم نکردن خود از برکات عظیم مسجد طراز اسلامی
- بنای مسجد و حضور روحانی شایسته در آن
- وظیفه‌ی همگانی نسبت به مساجد

دسترسی آسان به مسجد، نیاز ضروری مؤمنان...*

مسجد زیباترین و پرمغزترین ابتکارهای اسلام

پدید آوردن هویتی به نام مسجد، نخست در قبا و سپس در مدینه، در شمار زیباترین و پرمغزترین ابتکارهای اسلام در آغاز تشکیل جامعه‌ی اسلامی است: خانه‌ی خدا و خانه‌ی مردم؛ خلوت انس با خدا و جلوت حشر با مردم، کانون ذکر و معراج معنوی و عرصه‌ی علم و جهاد و تدبیر دنیوی؛ جایگاه عبادت و پایگاه سیاست، دوگانه‌های به هم پیوسته‌ئی است که تصویر مسجد اسلامی و فاصله‌ی آن با عبادتگاه‌های رائج ادیان دیگر را نمایان می‌سازد. در مسجد اسلامی، شور و بهجت عبادت خالص با نشاط زندگی پاک و خردمندانه و سالم، در هم می‌آمیزد و فرد و جامعه را به طراز اسلامی آن نزدیک می‌کند. مسجد، مظهر آمیختگی دنیا و آخرت و پیوستگی فرد و جامعه در دیدگاه و اندیشه‌ی مکتب اسلام است.

محروم نکردن خود از برکات عظیم مسجد طراز اسلامی

با این نگاه، دل‌های ما برای مسجد می‌تپد و از شوق و احساس مسئولیت، لبریز می‌گردد. امروز در میان مساجد ما کم نیستند آنهائی که می‌توانند نمائی از این تصویر زیبا و شوق‌انگیز را به نمایش درآورند. حضور نسل جوان پاک‌نهاد ما و حضور روحانیون و معلمان آگاه و دلسوز، مسجدهائی را به درستی، کانون ذکر و عبادت و اندیشه و معرفت ساخته و یادهای عزیز و گرانبها را در دل‌های ما برانگیخته است. لیکن تا این وظیفه به تمام و کمال گزارده نشود، هیچیک از ما نباید و نمی‌توانیم خطری را که از کمبود مسجد یا ضعف و نارسائی مساجد، جامعه و جوانان

و خانواده‌ها و نسل‌های آینده را تهدید می‌کند، غافل بمانیم و خود را از برکات عظیمی که مسجد طراز اسلامی به کشور و نظام و مردم هدیه میکند، محروم سازیم.

❁ بنای مسجد و حضور روحانی شایسته در آن

نخستین مطلب مهم، بنای مسجد و حضور روحانی شایسته در آن است. هم اکنون با وجود دهها هزار مسجد در کشور، جای هزاران مسجد دیگر در روستاها، شهرها، شهرکها و مجتمع‌های مسکونی خالی است. دسترسی آسان به مسجد، نیاز ضروری مؤمنان و جوانان و نوجوانان ما است. روحانی پرهیزگار، خردمند، کارشناس و دلسوز در مسجد، همچون پزشک و پرستار در بیمارستان، روح و مایه‌ی حیات مسجد است. امامان جماعت باید آماده‌سازی خویش برای طبابت معنوی را وظیفه حتمی خود بدانند و مراکز رسیدگی به امور مساجد و حوزه‌های علمیه در همه جا آنان را یاری دهند. مساجد باید مَدْرَسِ تفسیر و حدیث و منبرِ معارف اجتماعی و سیاسی و کانون موعظه و پرورش اخلاق باشد. زمزمه‌ی محبت متولیان و مدیران و امنای مساجد، باید دل‌های پاک جوانان را مجذوب و مشتاق کند. حضور جوانان و روحیه‌های بسیجی باید محیط مسجد را زنده و پرنشاط و آینده‌پو و لبریز از امید سازد. میان مسجد و مراکز آموزشی در هر محل، همکاری و پیوند تعریف شده و شایسته‌ای برقرار گردد. چه نیکوست که دانش آموزان برجسته و ممتاز در هر محل، در مسجد و در برابر چشم مردم و از سوی امام جماعت، تشویق شوند. مسجد باید رابطه‌ی خود را با جوانانی که ازدواج نمیکنند، با کسانی که به موفقیت‌های علمی و اجتماعی و هنری و ورزشی دست می‌یابند، با صاحب‌همتانی که کمک به دیگران را وجهه‌ی همت می‌سازند، با غم‌دیدگانی که غمگساری می‌جویند، و حتی با نوزادانی که متولد میشوند، برقرار و مستحکم کند. مسجد باید در هر منطقه و محل؛ مأمّن و مایه‌ی خیر و برکت باشد و به طریق اولی، وسیله‌ی زحمت و آزار مجاوران نگردد. پخش صداهای آزاردهنده بویژه در شب و هنگام آسایش مردم، کاری ناروا و در مواردی خلاف شرع است. تنها صدائی که باید از مسجد در فضا طنین بیفکند بانگ اذان با صوت خوش و دلنواز است.

❁ وظیفه‌ی همگانی نسبت به مساجد

عمران مساجد و پرداختن به آرایه‌های معنوی و ظاهری آن، وظیفه‌ی همگان است و هر کسی به اندازه‌ی توان و همت باید در آن سهیم گردد. مردم، شهرداریها و دستگاه‌های دولتی هر یک در آن باید سهمی ایفاء کنند و روحانی دانا و مسئولیت‌پذیر و پرهیزگار میتواند و میباید محور این منظومه‌ی تلاش مقدس باشد.

تکرار نماز، فرصت و نعمتی که آدمی را از غفلت میرهاند

نماز در مسجد مظهر آمیختگی ذکر با زندگی اجتماعی

مسجد قطب و محور در مکان‌های اجتماعی

روحانی مسجد عهده‌دار مدیریت محتوایی و معنوی مسجد

تکرار نماز، فرصت و نعمتی که آدمی را از غفلت میرهاند*

انسان، به سرشت و طبیعت خود، مشتاق و نیازمند نیایش و خشوع در برابر خداوند است که آفریننده‌ی همه‌ی نیکیها و زیباییها است؛ و نماز، برآورنده‌ی این نیاز است. ادیان الهی با تشریح نماز، کام تشنه‌ی فطرت انسان را سیراب میکنند و او را از سرگشتگی و گمراهی در فرو نشانیدن این عطش طبیعی نجات می‌بخشند. تکرار نماز در هر روز و شب، فرصت و نعمتی است که آدمی را از غرقه شدن در غفلت میرهاند؛ به او مجال حضور دل آگاهانه در برابر خدا می‌بخشد؛ جان او را صیقل میدهد و گوهر باطن او را درخشان می‌سازد.

نماز در مسجد مظهر آمیختگی ذکر با زندگی اجتماعی

ذکر و نماز و نیایش آنگاه که با سامان زندگی اجتماعی درهم می‌آمیزد معجزه‌ی اسلام را در آرایش منظومه‌ی احکام عبادی آن آشکار می‌سازد. مسجد، مظهری از این درهم آمیختگی است. نماز در مسجد و با جماعت مؤمنان، همگانی نشستن بر گرد سفره‌ی میهمانی خداوند است، و این خود، بارش رحمت الهی را انبوه‌تر و دل‌نشین‌تر می‌سازد.

مسجد قطب و محور در مکان‌های اجتماعی

به برکت نماز، فضای مسجد نورانی و عطرآگین میگردد و سخن حق و آموزش دین و اخلاق و سیاست در آن بیش از هر جای دیگر بر دل و جان می‌نشینند و به زندگی فرد و جامعه، سمت و سوی خدائی میدهد.

مسجد را با این نگاه باید نگریست. روح مسجد، کالبد زندگی را پرنشاط و پرانگیزه میسازد. در هر جا سامان زندگی است، مسجد، مرکز و کانون اصلی است. در بنای شهر و روستا، در مدرسه و دانشگاه، در مراکز جمعیتی از بازارهای کسب و کار تا فرودگاهها و جاده‌ها و پایانه‌های سفری و تا آسایشگاهها و بیمارستانها و بوستانها و گردشگاهها، در همه و همه باید مسجد را همچون قطب و محور بنا نهاد.

روحانی مسجد عهده دار مدیریت محتوایی و معنوی مسجد

مسجد در همه جا باید پاکیزه، زیبا و آرامبخش باشد. مدیریت محتوایی و معنوی مسجد که بر دوش روحانی مسجد است باید خردمندانانه و مسئولانه، و حتی عاشقانه باشد. حوزه‌های علمیه برای آماده‌سازی روحانیانی در این طراز، وظیفه‌ئی ذاتی و طبیعی دارند. اگر مسجد، کیفیت شایسته‌ی خود را بیابد، هزینه‌های مادی و معنوی بسیاری از دوش جامعه و مردم و مسئولان برداشته خواهد شد.

یکی از چیزهایی که ما امروز خیلی احتیاج داریم، برنامه‌های مطالعاتی برای قشرهای مختلف است. بارها اتفاق می‌افتد که جوانها را، نوجوانها را به کتابخوانی تشویق میکنیم؛ مراجعه میکنند، میگویند آقا چه بخوانیم؟ این سؤال یک جواب ندارد؛ احتمالاً جوابهای متعددی دارد. مجموعه‌ی متصدیان امر کتاب - چه در وزارت ارشاد، چه در مجموعه‌ی کتابخانه‌ها - روی این مسئله باید کار جدی بکنند؛ در بخشهای مختلف، برای قشرهای مختلف، به شکلهای مختلف، با تنوع متناسب، سیرمطالعاتی درست کنند؛ اول این کتاب، بعد این کتاب، بعد این کتاب. وقتی که جوان، نوجوان، یا کسی که تاکنون با کتاب انس زیادی نداشته است، وارد شد، حرکت کرد، راه افتاد، غالباً مسیر خودش را پیدا خواهد کرد.

بیانات در دیدار مسئولان کتابخانه‌ها و کتابداران ۱۳۹۰/۴/۲۹